

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΚΗ'

ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19

15 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1951

ΑΡΙΘ. 24

ΤΑ ΕΓΚΑΙΝΙΑ ΤΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Τὸ προπαραελθὸν Σάββατον, 1ην μεσοῦντος μηνός, ἐτελέσθησαν ἐν τῷ παρὰ τὴν Ἱ. Μονὴν Πετράκη ἱδρύματι τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τὰ ἐπίσημα ἐγκαίνια τοῦ πρώτου Ἐκκλησιαστικοῦ Τυπογραφείου, περὶ οὗ ἐγράφησαν τὰ δέοντα ἐν προηγουμένῳ φύλλῳ τῆς «Ἐκκλησίας».

Τὸν ἐπὶ τοῖς ἐγκαίνιοις Ἁγιασμὸν ἐτέλεσεν ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σπυρίδων, συμπαραστατούμενος ὑπὸ δύο Ἀρχιμανδριτῶν ἐκ τῶν ἐν τῇ Σχολῇ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας μετεκπαιδευμένων Ἱεροκηρύκων· τὰ ἱερά ἄσματα ἔφαλε πολυμελῆς χορὸς φοιτητῶν, τροφίμων τοῦ Θεολογικοῦ αὐτῆς Οἰκοτροφείου.

Ἡ Α. Μακαριότης μετὰ τὴν εὐλόγησιν τοῦ ὕδατος τοῦ Ἁγιασμοῦ ἀπήγγειλε τὴν ἐπομένῃ ἐπίκαιρον εὐχὴν.

«Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ μεγάλα καὶ θαυμαστά ἐργασάμενος ἐν τῷ κόσμῳ Σου· ὁ τῇ χειρὶ Σου πλάσας ἐκ πηλοῦ τὸν ἄνθρωπον καὶ τῇ πνοῇ Σου ἐμπνεύσας αὐτῷ σοφίαν καὶ δύναμιν, ὥστε τοῦτον καταρχειν τῶν Σῶν κτισμάτων, ἐφευρετὴν εἶναι τε καὶ παντεχρίτην καὶ μικρὸν τινα παρὰ Σοὶ δημιουργόν. Αὐτός, Κύριε, τὰς τέχνας καὶ τὰ ἔργα ἡμῶν εὐλόγησον. Ἐμπνευσὸν ἡμῖν πρὸς τε τὰ καλὰ καὶ τὰγαθὰ θεῖον ἔρωτα, γέννησον ἐν ἡμῖν φιλοπονίαν ἐπιμελῆ, ἀγάπην φίλεργον καὶ ζήλον κατ' ἐπίγνωσιν. Μνήσθητι, Κύριε, τῶν χορηγῶν τῶν ἔργων τούτων, καὶ τῶν προνοητῶν μὴ ἐπιλάθου τῶνδε τῶν κατασκευῶν. Πάντας ἐν τῷδε τῷ Ἱερῷ Καταστήματι εὐλόγει, τοὺς τε διδασκάλους καὶ τοὺς μαθητάς, τοὺς τε ἐκ τοῦ Ἱεροῦ Σου Κλήρου καὶ τοῦ Χριστιανύμου Σου Λαοῦ, καὶ πάντων τὴν διακονίαν προσδέχου ὡς θυμίαμα καὶ προσευχὴν ἐνώπιόν Σου. Σοὶ γὰρ ταπεινῶς διακονοῦμεν καὶ τὰς χεῖρας ἡμῶν εἰς δόξαν Σὴν κινουῦμεν καὶ πάντα ἐν Σοὶ καὶ διὰ Σὲ ποιούμεν. Ὅτι σὺ εἶ ὁ ἐμπνευστὴς καὶ προστάτης τῶν καλῶν ἔργων, ὁ ἐνεργῶν ἐν ἡμῖν καὶ τὸ θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας, διόπερ καὶ Σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων Ἀμήν».

Μετὰ δὲ τὴν Ἀπόλυσιν τῆς ἱεράς Ἀκολουθίας ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος ὠμίλησεν ὡς ἀκολούθως:

«Δεδοξασμένον τὸ ὄνομα τοῦ Παναγίου Θεοῦ, τοῦ καταξιώσαντός με νὰ ἐπυλογῆσω καὶ τόδε τὸ καλὸν καὶ νὰ τελέσω τὰ ἐγκαίνια τοῦ πρώτου ἐπισήμου Ἐκκλησιαστικοῦ Τυπογραφείου, πραγματοποιιῶν οὕτω φλογερὸν μου πόθον καὶ ὄρατον ὄνειρον. Διότι ἦτο αὐτόχρομα ἀδιανόητον δι' ἕνα πνευματικὸν Ὀργανισμόν, ὡς ἡ Ἐκκλησία, μὲ πνευματικὰ ἀποκλειστικῶς ὄπλα, εἰς ἐποχὴν, καδ' ἦν ὁ πόλεμος τῶν ἰδεῶν διὰ τοῦ ἐντύπου κυρίως διεξάγεται, νὰ στερεῖται τῶν μέσων τοῦ ἀγῶνος, νὰ στερεῖται ἰδίου ὀπλοστασίου, ἰδίου δηλαδὴ Τυπογραφείου. Εὐτυχῶς, χάριτι θεῆα, τὸ κενὸν τοῦτο συμπληροῦται σήμερον.

»Τῷ 1627 ὑπὸ τοῦ Κεφαλλήνος Ἱερομονάχου Νικοδήμου Μεταξᾶ εἰσήγετο εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ ἐγκαθίστατο ἐν τῇ Αὐλῇ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τὸ πρῶτον Ἑλληνικὸν Τυπογραφεῖον. Σήμερον, μετὰ τρεῖς καὶ πλέον αἰῶνας, ἐγκαινίζομεν τὰς ἐργασίας τοῦ πρώτου μεγάλου τούτου Ἐκκλησιαστικοῦ Τυπογραφείου, τὸ ὁποῖον ἀπέκτησεν ἡ Ἐκκλησία διὰ τοῦ Κεφαλλήνος Καθηγητοῦ κ. Ἀμίλκα Ἀλιβιζάτου. Δύο ταῦτα γεγονότα οὐχὶ μικρὰ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Ἔθνος καὶ μία ὄραία σύμπτωσις, ἡ ὁποία δὲν ἔπρεπε νὰ μείνῃ ἀπαρατήρητος.

»Μνημονεύσαντες τοῦ Καθηγητοῦ κ. Ἀμίλκα Ἀλιβιζάτου καὶ τῶν κόπων αὐτοῦ, τοὺς ὁποίους καταβάλλει παρὰ ταῖς ξένας Ἐκκλησιαστικὰς ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας μας, δίκαιον καὶ εὐκαιρον εἶναι νὰ εἴπωμεν, ὅτι μέγα αὐτόματον πιεστήριον καθὼς καὶ μίαν μηχανὴν ἐκτυπώσεως, ἀξίας ἐν συνόλῳ 250 περίπου ἑκατομμυρίων δραχμῶν, προσέφερε τὸ Οἰκουμενικὸν Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν, μετὰ τῆς ἄλλης αὐτοῦ μεγάλης καὶ παντοίας βοήθειας πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν μας, χάρις εἰς τὴν ὁποίαν τὸ Ἴδρυμα τοῦτο λειτουργεῖ καὶ τὰ μεγάλα κτίσματα τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ἐν Ἀγίᾳ Βαρβάρᾳ ἀπὸ ἔτους ἤδη ἀνεγείρονται.

»Περὶ τῆς μεγάλης σημασίας, τὴν ὁποίαν ἔχει τὸ Τυπογραφεῖον τοῦτο διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ τῶν σκοπῶν, τοὺς ὁποίους θὰ ἐξυπηρετήσῃ, νομίζομεν, ὅτι δὲν παρίσταται ἀνάγκη νὰ εἴπωμεν πολλά. Εἶναι πάντα ταῦτα αὐτονόητα. Ὅμιλεῖ, ἄλλως τε, περὶ αὐτῶν τὸ κύριον ἄρθρον, τὸ δημοσιευόμενον εἰς τὸ ἐπίσημον Δελτίον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Τὰ ἐγκαίνια τοῦ Ἐκκλησ. Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολ. Διακονίας. — Μητροπολίτου Λαρίσης Δωροθέου, Τὰ Χριστούγεννα ἢ γενέθλιος ἡμέρα τῆς ἀληθείας. — Π. Ι. Μπρατσιώτη, Καθηγητοῦ τοῦ Πηλίου, Ἀδ. Χάρνακ καὶ Ὁρθοδοξία. — Ἰω. Ν. Καρμίρη, Καθηγητοῦ τοῦ Πηλίου, Ἡ Δ' Οἰκουμένη Σύνοδος (τέλος). — Ἀπηγήσεις τοῦ ἔργου. — Παρατηρήσεων Στήλη: «Κύριε σώσον τὸν Βασιλέα. Τὸ παιδομάζωμα. Ζωηρὰ συνηγορία. — Χρονικά. — Βιβλιογραφία. — Περιεχόμενα τοῦ τόμου ΚΗ' (1951) τῆς «Ἐκκλησίας».

«Ἐκκλησία», τὸ ὁποῖον εἶναι τὸ πρῶτον ἐντυπον, τὸ ἐξεληθὸν ἤδη ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τούτου. Ὁμολογουμένως ἡ σημερινὴ ἡμέρα, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐκπληροῦται βαθὺς πόθος ἡμῶν καὶ ὄλων τῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ διακονούντων, διὰ τοῦ καθαγιασμοῦ τῆς λειτουργίας τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, θὰ ἀποτελέσῃ σταθμὸν εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὴν δρασίαν τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ μετ' ἀγαλλιᾶσεως ἀναλογίζομαι, ὅτι ἐν τῶν σπουδαιότερων ἔργων μου ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ τελειοῦται σήμερον. Μία μεγάλη σύγχρονος δύναμις, ὁ ΤΥΠΟΣ, τίθεται εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ εἰς ἐξυπηρέτησιν τοῦ ἔργου αὐτῆς, οἷον εἶναι ἡ εὐρεία διάδοσις τῶν χριστιανικῶν ἀληθειῶν διὰ βιβλίων, διὰ περιοδικῶν ἐκδόσεων, δι' ἐφημερίδων καὶ διὰ παντοίων ἐντύπων.

» Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι λίαν συντόμως θὰ καταστῶσιν ἐκδηλοὶ οἱ καρποὶ τοῦ λαμπροῦ ἔργου, πρὸς μεγάλην ἱκανοποίησιν τῶν πρωτεργατῶν του. Τὴν ἱκανοποίησιν ταύτην προεξοφλοῦντες, αἰσθανόμεθα ἐπιτακτικὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἐκφράσωμεν τὰς θερμὰς εὐχαριστίας καὶ τὴν πλήρη καὶ ἀπόλυτον εὐαρέσκειαν τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν Ἀποστολικὴν Διακονίαν μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν ἀκάματον Γενικὸν Διευθυντὴν κ. Βασίλειον Βέλλαν. Αὐτὴ μὲ τὸ Οἰκοτροφεῖόν της, τὸ Τυπογραφεῖόν της, τὰς ἐκδόσεις της, ἐμφανίζει τὸν ὄργανισμὸν τῆς ζωῆς Ἐκκλησίας καὶ προοιωνίζεται τὴν ἀνδριανὴν τῆς ἐξάνθησιν, μὴ φειδομένη κόπων καὶ δαπανῶν εἰς 360 ἑκατομμύρια δραχμῶν ἀνέρχεται ἡ δαπάνη της διὰ τὴν ἐγκατάστασιν τοῦ Τυπογραφείου καὶ Κύριος οἶδε πῶς κατώρθωσε νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὴν δυσανάλογον πρὸς τοὺς πόρους της ἀφαίμαξιν ταύτην.

» Εὐχαριστοῦντες τῷ Θεῷ, ὅτι μᾶς ἤξίωσε νὰ ἴδωμεν καὶ τοῦτον τὸν πόθον μας ἐκπληρούμενον σήμερον καὶ δραματιζόμενοι πλουσίους καὶ αγαθοὺς τοὺς καρποὺς τοῦ ἐγκαινιζομένου Ἐκκλησιαστικοῦ Τυπογραφείου, ἐπικαλούμεθα τὴν εὐλογίαν τοῦ δωροδότου Σωτήρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τοὺς δωρητὰς καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς ἐν τῇ ἀγάπῃ των πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν συντελέσαντας εἰς τὴν ἀπόκτησιν καὶ ἐγκατάστασιν τοῦ Τυπογραφείου τούτου, καθὼς καὶ τοὺς ἐργαζομένους πρὸς εὐφροδμον καὶ ἀποδοτικὴν λειτουργίαν αὐτοῦ, εἰς ἔπαινον τῆς Ἐκκλησίας καὶ δόξαν

τοῦ τὰ πάντα χορηγοῦντος φιλανθρώπου Θεοῦ ἡμῶν».

Εἰς τὴν συγκινητικὴν ταύτην τελετὴν παρέστησαν ἅπαντα τὰ μέλη τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ οἱ ἐν Ἀθήναις παρεπιδημοῦντες Σεβ. Ἀρχιερεῖς μετὰ τοῦ Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ὁ Ὑπουργὸς Ὁρησκευμάτων καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας κ. Μιχαὴλ μετὰ τοῦ Διευθυντοῦ Ὁρησκευμάτων κ. Ἀνδρ. Φυτράκη, ὁ παρὰ τῇ Ἱ. Συνόδῳ Βασιλικὸς Ἐπίτροπος καθηγητῆς κ. Ἰω. Καρμίρης, τὰ μέλη τοῦ Κεντρ. Συμβουλίου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, ὁ Γεν. Γραμματεὺς τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς σχέσεων μετὰ τῶν ξένων Ἐκκλησιῶν καθηγητῆς κ. Ἀμίλιας Ἀλιβιζάτος μετὰ τῆς ἐν Ἀθήναις ἐκπροσώπου τοῦ Τμήματος Ἀνοικοδομήσεως τοῦ Οἴκουμ. Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν δίδος Geselee καὶ τοῦ ἀμερικανοῦ κ. Elmen-dorf, οἱ καθηγηταὶ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ τῆς Σχολῆς τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, ὁ Γεν. Διευθυντῆς τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας καθηγητῆς κ. Βασίλειος Βέλλας μετὰ τῶν Διευθυντῶν καὶ τοῦ λοιποῦ προσωπικοῦ τοῦ Ἰδρύματος, οἱ ἐν τῇ Σχολῇ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας μετεκπαιδευόμενοι κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ θεολόγοι καὶ οἱ τρῶφιοι τοῦ Θεολογικοῦ Οἰκοτροφείου ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Διευθυντὴν των Σεβ. Μητροπολίτην πρῶην Λήνου κ. Βασίλειον καὶ τὸν Οἰκογόμον Πανοσ. Ἀρχιμ. Γεράσιμον Παπαδόπουλον, ἀντιπρόσωποι τοῦ ἀθηναϊκοῦ τύπου κ. ἄ.

Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος, συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν Σεβασμ. Ἀρχιερέων, τοῦ Ὑπουργοῦ καὶ τῶν λοιπῶν ἐπισήμων, ἐπεσκέφθη μετὰ τὸ πέρας τῆς τελετῆς τὸν χώρον τῶν τυπογραφικῶν ἐγκαταστάσεων καὶ ραντίσας αὐτὸν διὰ τοῦ ὕδατος τοῦ Ἁγιασμοῦ ἔθεσεν εἰς κίνησιν τὸ αὐτόματον πιεστήριον, ὅπερ ἐχορήγησεν, ὡς γνωστὸν, τὸ Οἴκουμ. Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν.

Ἐπεξηγῶν κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν ταύτην εἰς τοὺς ἐπισήμους ἐπισκέπτας τὰ τῆς διοργανώσεως καὶ λειτουργίας τοῦ Τυπογραφείου ὁ Γεν. Διευθυντῆς τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας κ. Βασ. Βέλλας ἐτόνισε τὴν ἀνάγκην εὐρυτέρου χώρου, πρὸς ἐγκατάστασιν τῶν ἀναγκαιούτων μεγαλύτερων μηχανημάτων.

Περὶ τοῦ ἀξιοσημειώτου τούτου γεγονότος τῆς ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐγράφθησαν τὰ προσήκοντα ἐν τῷ ἡμερησίῳ τύπῳ τῆς Πρωτεύουσας καὶ ἐγένετο σχετικὴ ἀνακοίνωσις ὑπὸ τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ Ἀθηνῶν.

Στιγμιότυπα ἐκ τῆς τελετῆς δημοσιεύονται ἐν τῷ παρόντι φύλλῳ.

ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ Ἡ ΓΕΝΕΘΛΙΟΣ ΗΜΕΡΑ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ

Οἱ παλαιοὶ εἰδωλοατρικοὶ λαοὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν τοῦ χειμῶνος ἐτίμων ἑορτάζοντες τὴν αὐξησιν τῆς ἡμέρας ἀπὸ τοῦ χειμερινοῦ ἡλιοστασίου, καὶ ἀπέδιδον λατρευτικὴν προσκύνησιν εἰς τὸν ἥλιον, ὅστις δὲν εἶναι θεότης, εἶναι ὅμως ἔργον τῆς Θεότητος. Καὶ

Ὁ Μακαρ. Ἀρχιεπίσκοπος τελῶν τὸν Ἅγιασμόν τῶν ἐγκαινίων τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας. Ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ: Ὁ Γεν. Διευθυντῆς τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας κ. Β. Βέλλας, ὁ Ὑπουργὸς Θρησκευμάτων κ. Μιχαήλ, οἱ Σεβ. συνοδ. σύνοδοι Σισανίου καὶ Σιατίστης κ. Ἰάκωβος καὶ Φθιώτιδος κ. Ἀμβρόσιος.

διὰ τοῦτο, ὅταν ἦλθε καὶ εἰς αὐτοὺς ἡ σωτήριος ἀγγελία τῆς γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἀληθοῦς ἡλίου τῆς δικαιοσύνης, καὶ ἤκουσαν τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ «Ἐγὼ εἰμὶ ἡ ἀλήθεια», λίαν προθύμως καὶ μὲ εὐχάριστον καρδίαν ἔλαβον τὴν ἀληθῆ διδασκαλίαν καὶ ἔκυψαν πρὸ τοῦ Βασιλέως τῆς ἀληθείας, ἐγένοντο ὁπαδοὶ Του καὶ ἀπὸ εἰδωλολατρῶν ἐγένοντο χριστιανοί.

Ὁ κακὸς ἐχθρὸς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους εἶναι ὁ πικρότατος ἀντίπαλος τῆς ἀληθείας. Ἐξήπτησεν ἐν τῇ Παραδείσῳ τοὺς πρῶτους ἀνθρώπους, διαστρέψας τὴν θεῖαν ἀλήθειαν. Ὁ Χριστὸς τὸν δεικνύει ὡς τὸν πατέρα τοῦ ψεύδους. Ἐκτοτε ἐξακολουθεῖ ἡ μάχη μεταξύ φωτὸς καὶ σκότους, μεταξύ ἀληθείας καὶ ψεύδους. Ἔτσι ὁ κακὸς αὐτὸς ἐχθρὸς ζητεῖ νὰ ἀποπλανήσῃ τὸν ἄνθρωπον, ἀπομακρύνων αὐτὸν τῆς ἀληθείας καὶ παρασύρων εἰς τὴν εἰδωλολατρείαν. Ὁ γνωρίζων τὴν ἱστορίαν τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ πολλὰ γνωρίζει νὰ εἴπῃ περὶ τῶν ἐκπληκτικῶν πλανῶν τῆς εἰδωλολατρείας, ὁ δὲ μὴ γνωρίζων ἢ ἐκ ψευδῶν πηγῶν ἀρυόμενος, αὐτὸς γνωρίζει νὰ φλυαρῇ διὰ τὰ θέληγτρα τῆς εἰδωλολατρείας, εἰς τὴν ὁποίαν κατανατᾷ ὁ χριστιανός, ὁ μὴ διάγων κατὰ τὰς ἠθικὰς ἐντολάς, ἀλλὰ γινόμενος φίλος καὶ ὀδηγούμενος ὑπὸ τοῦ κακοῦ ἐχθροῦ τῆς ἀνθρωπότητος.

Εἰς τὸν ἐκλεκτὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν Ἰουδαϊκόν, οἱ ὑπὸ τοῦ ἀληθοῦς Θεοῦ ἀπεσταλμένοι Προφῆται καὶ Ἅγιοι ἄνδρες εἶχον κηρύξει περὶ τῆς ἀληθείας, ἀλλ' οἱ Ἰουδαῖοι τοὺς κατεδίωξαν καὶ ἐφόνευσαν ἐκείνους, οἵτινες εἶχον προκαταγγεῖλῃ τὴν ἔλευσιν τοῦ Μεσίου.

Τότε ὁ Πατὴρ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον τὸν Μογονεγὴ Αὐτοῦ Υἱόν, ἵνα δι' Αὐτοῦ ὁμιλήσῃ πρὸς ἡμᾶς, ἵνα δι' Αὐτοῦ ἀναγγεῖλῃ τὴν ἀλήθειαν. Καὶ αὐτὸς εἶναι ἡ ἀλήθεια, καὶ ὅταν ἀνοίγῃ τὸ στόμα Αὐτοῦ, λαλεῖ τὴν ἀλήθειαν. Καὶ μὲ τὸ θεῖόν κυρὸς λέγει «Ἐγὼ εἰμὶ ἡ ἀλήθεια». Εἰς τὰ Χριστούγεννα λοιπὸν εἶναι ἡ γενέθλιος ἡμέρα τῆς ἀληθείας.

Ποίας ἀληθείας ἀνήγγειλεν ὁ Ἰησοῦς; Ἀνήγγειλε τὰς ἀληθείας, τὰς σχετιζομένας μὲ τὸν Θεὸν καὶ μὲ τὴν ἀθάνατον ἀνθρωπίνην ψυχὴν, τὴν κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ. Εἰς τὸν τόπον τῆς γεννήσεώς Του περιεβλήθη στέφανος θεῖων ἀληθειῶν. «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ» ψάλλεται ὑπὸ τῶν Ἀγγέλων. Ναί! Ἐπάνω εἰς τὸν οὐρανὸν ὑπάρχει ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ πάντων, ὁ Δημιουργὸς καὶ Κυβερνήτης τοῦ σύμπαντος, ἐν δὲ τῇ Φάτνῃ κείται, ὡς νήπιον, ὁ αἰώνιος Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁμοούσιος τῷ Πατρί, συλληφθεὶς ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ τεχθεὶς ἐκ τῆς Ἀειπαρθένου Μαρίας. Ὑψηλὰ τῷ ὄντι δόγματα, μεγάλα καὶ ὑψηλαὶ καὶ θεῖαι ἀλήθειαι, τὰς ὁποίας ἀγγέλλει ὁ χορὸς τῶν Ἀγγέλων πλησίον τῆς Φάτνης τοῦ Βρέφους Χριστοῦ. «Ἐπὶ γῆς εἰρήνη ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία», συνεχίζουν τὴν ψαλμωδίαν των οἱ Ἄγγελοι κατὰ τὴν νύκτα τῆς Γεννήσεως. Τοῦτο σημαίνει ὅτι ὁ γεννηθεὶς Σωτὴρ φέρει εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὴν εἰρήνην Του, θὰ λυτρώσῃ τὴν ἀθάνατον ψυχὴν των ἀπὸ τὴν διχόνοιαν καὶ τὴν ἁμαρτίαν, θὰ μὲνῃ πλησίον των ὡς Βασιλεὺς τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀγάπης, θὰ ἀνοίξῃ εἰς αὐτοὺς τὸν οὐρανόν, τὸ αἰώνιον αὐτὸ βασίλειον τῆς εἰρήνης.

Καθαρά και ύψηλά δόγματα, καθαρά και ύψηλα ἀλήθειαι, ἀναγγελλόμεναι ὑπὸ τοῦ Παιδίου-Ἰησοῦ, «Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀλήθεια».

Τὸ Παιδίον αὐτὸ εἶναι πλήρες Χάριτος καὶ Ἀληθείας. «Ὁ νόμος ἐδόθη διὰ Μωϋσέως, ἡ Χάρις καὶ ἡ Ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο», κατὰ τὸν Εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην. Ἰδρυσεν ἐπὶ τῆς γῆς τὴν θρησκείαν τῆς ἀληθείας, ἐθεμελίωσε τὴν Ἀγίαν Ἐκκλησίαν Του, αὐτὸν τὸν στῦλον καὶ τὸ ἐδραίωμα τῆς ἀληθείας. Διὰ τὴν φέρη πλησίον τοῦ ἀνθρώπου τὴν ἀλήθειαν, μεταδίδει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὸ διδασκαλικὸν Του ἀξίωμα, παραγγέλλας εἰς τοὺς Ἀποστόλους καὶ τοὺς τούτων Διαδόχους «πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, διδάσκοντες αὐτούς...». Καὶ διὰ τὸ κύρος τῆς γνησιότητος, ἀποστέλλει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν Του τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, ὡς ἐγγύησιν τῆς ἀληθείας καὶ διαρκῆ ὁδηγὸν πρὸς αὐτήν. Ὅποια ἀληθῶς ὑπηρεσία τοῦ Χριστοῦ ἀνεκτίμητος καὶ πολύτιμος πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἐν τῷ μέσῳ ἑνὸς κόσμου γεμάτου ἀπὸ ψεύδους καὶ ἀπάτης! «Ἐγὼ εἰμι ἡ ἀλήθεια».

Ἄλλ' ἔτι πλέον. Ὁ Χριστὸς ζῆ καὶ ἀποθνήσκει ὑπὲρ τῆς ἀληθείας. Ὅταν, ὕστερον ἀπὸ 33 ἔτη, ἴστατο ὡς δεσμώτης καὶ ὑπόδικος ἐνώπιον τοῦ περιφρονητοῦ τῆς Ἀληθείας ἀνθυπάτου Ποντίου Πιλάτου, ὡμίλησε περὶ τῆς ἀληθείας, δηλαδὴ περὶ τῆς ἀποστολῆς καὶ

τοῦ ἔργου Του, ὅπερ ἤρχισε συγχρόνως μὲ τὴν Γέννησίν Του. Καὶ εἶπε θαρραλέως πρὸς τὸν Πιλάτον: «Ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι καὶ πρὸς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ». Καὶ προσθέτει: «Πᾶς ὁ ὢν ἐκ τῆς ἀληθείας ἀκούει μου τῆς φωνῆς». Ὡ! Σὺ θεία Ἀλήθεια, ἡ Ὅποια, ὡς Θεὸς ἐγνώριζες, ὅτι οἱ ἄνθρωποι θὰ Σὲ ἐσταύρωναν χάριν αὐτῆς. Ὡ! Σὺ Βασιλεῦ τῆς ἀληθείας, φώτισόν μας εἰς τὴν ἀλήθειαν, καὶ λέγε καὶ εἰς ἡμᾶς τοὺς ὑπηρέτας Σου, τὰ καθήκοντα ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς ἀληθείας!...

Τρεῖς ἀξιοπαρατηρήτους ἐντολὰς λαμβάνομεν σήμερον ἀπὸ τὴν Φάτνην. Μᾶς λέγει τὸ θεῖον Βρέφος ὅτι ὀφείλομεν νὰ εἴμεθα 1) ἀκροαταὶ τῆς ἀληθείας, 2) ἐκτελεσταὶ τῆς ἀληθείας, καὶ 3) ἀγγελιαφόροι τῆς ἀληθείας. Ὁ Θεὸς θέλει «πάντας ἀνθρώπους σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν». Ὅφείλομεν λοιπὸν νὰ ἀκούωμεν τὴν ἀλήθειαν, ὡς τοῦτο ἐκφραστικῶς παραγγέλλει ὁ Θεός: «Οὗτος ἐστὶν ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός... αὐτοῦ ἀκούετε». Ἐκφραστικῶς ἐπίσης καὶ ὁ Υἱὸς λέγει πρὸς τοὺς προεστῶτας τῆς Ἐκκλησίας: «Ὁ ἀκούων ὑμῶν ἐμοῦ ἀκούει». Τὸ ἀκουσμα τοῦ θεοῦ κηρύγματος εἶναι καθήκον μας, ἐκτὸς ἂν ἔχωμεν πατέρα τὸν πατέρα τοῦ ψεύδους, τὸν σατανᾶν. Πρέπει νὰ εἴμεθα λοιπὸν ἀκροαταὶ τῆς ἀληθείας. Ἄλλὰ καὶ ἀκόμη πλέον, ἐκτελεσταὶ αὐτῆς. Αἱ ἐντο-

Ὁ Παν. Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμων καὶ οἱ συνοδικοὶ σύνεδροι Σεβ. Μητροπολίται Ἐδέσσης καὶ Πέλλης κ. Διονύσιος, Πολυανῆς καὶ Κιλικισίου κ. Ἰωακείμ, Παραμυθίας κ. Δωρόθεος καὶ Κοζάνης κ. Κωνσταντῖνος, παριστάμενοι κατὰ τὸν Ἁγιασμόν.

Οι συνοδικοί συνέδροι Σεβ. Μητροπολίται: Παραμυθίας κ. Δωρόθεος, Κοζάνης κ. Κωνταντίνος, Γυθείου - Οϊτόλου κ. Δημήτριος και ο Διευθυντής τῆς «Ἐκκλησίας» καθ. κ. Γρηγ. Παπαμιχαήλ παριστάμενοι κατά τὸν Ἁγιασμόν.

λαί τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀλήθεια, ὅπως ἡ πίστις εἰς τὴν Ἁγίαν Τριάδα, εἰς τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ Κυρίου ἡμῶν. Ὑποχρέωσις δι' ἡμᾶς πηγάζει ἐκ τοῦ κηρύγματος καὶ τῆς διδασκαλίας νὰ ἐφαρμόζωμεν εἰς τὴν ζωὴν μας τὴν ἀλήθειαν, νὰ καταστήσωμεν βίωμα, ὥστε ἡ ἔκφρασις τῆς ζωῆς μας νὰ εἶναι ἀλήθεια. Τότε ὑπηρετοῦμεν ἑαυτοὺς καὶ τὸν πολιτισμὸν ἐν γένει, κατ' ἀντίθεσιν τοῦ ψευδοπολιτισμοῦ, ὅστις προσπαθεῖ νὰ ἀντικαταστήσῃ ἐδῶ μὲ ὄλας τοῦ τὰς κακὰς συνεπείας τὴν ἀλήθειαν. Τὰ ἔργα μας τότε δὲν θὰ ὑπαγορεύωνται ἀπὸ τὸ κέρδος τὸ ὑλικόν, ἢ ἀπὸ φόβον, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἀλήθειαν, καὶ θὰ στηρίζωνται ἐπάνω εἰς τὴν χρυσὴν βᾶσιν τῆς ἀληθείας.

Ἐκ τούτου πηγάζει καὶ τὸ τρίτον, τῆς ἀγγελίας τῆς ἀληθείας. Εἶναι τοῦτο ἡ ἀναγκαία συνέπεια τῆς ἐκτελέσεως. Δι' αὐτῆς θὰ λάμπῃ ἡ ζωὴ μας καὶ θὰ ἀποτελῇ μαρτύριον, ἀλλὰ καὶ παράδειγμα ζωντανὸν διὰ τοὺς ἄλλους, τὴν οἰκογένειαν, τὰ ἄτομα, τὴν κοινωσίαν. Ἔτσι, ἄφοβοι καὶ πιστοὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ, ἄς βοηθῶμεν πρὸς τὴν νίκην αὐτῆς ἐν τῷ κόσμῳ. Ἄφοβοι καὶ πιστοὶ, ἄς εἰμεθα μεταβιβάσθαι τῆς ἱεράς αὐτῆς κληρονομίας, τῆς ἀληθείας. Ἄφοβοι καὶ πιστοὶ, ὡς οἱ Ποιμένες τῆς Βηθλεὲμ καὶ ὡς οἱ Μάγοι τῆς Ἀνατολῆς.

«Χριστὸς γεννᾶται» «εἶδομεν τὸν ἀστέρα Αὐτοῦ». «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία».

† Ὁ Λαρίσης ΔΩΡΟΘΕΟΣ

ΑΔ. ΧΑΡΝΑΚ ΚΑΙ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ

Τὴν 7ην Μαΐου ἐ. ἔ. συνεπληρώθη ἑκατονταετηρίς ἀπὸ τῆς γεννήσεως τοῦ μεγάλου Γερμανοῦ θεολόγου καὶ ἀρχηγοῦ τῆς λεγομένης φιλελευθέρου (ὀρθολογιστικῆς) διαμαρτυρομένης θεολογίας Ad. Harnack, καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Βερολίνου.

Ἡ ἐπέτειος αὕτη ἐωρτάσθη ἐν τοῖς γερμανικοῖς προτεσταντικοῖς θεολογικοῖς κύκλοις καὶ ἔχομεν πρὸ ὀφθαλμῶν ἐνδιαφέρουσαν ὁμιλίαν γενομένην κατ' αὐτὴν ἐν τῇ Εὐαγγελικῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Mainz ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ W. Völker καὶ δημοσιευθεῖσαν ἐν τῷ Theolog. Zeitschrift τῆς Ἑλβετικῆς Βασιλείας (τεύχος 3, σελ. 209) ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ Harnack ὡς ἐκκλησιαστικὸς ἱστορικός».

Ὁ Ad. Harnack ὑπῆρξεν ἀνὴρ μεγάλης εὐφυΐας, δξυτάτης καὶ βαθείας κρίσεως, εὐρυτάτης ἱστορικῆς, θεολογικῆς καὶ ἐγκυκλοπαιδικῆς μορφώσεως, πολυμερεστάτου διαφέροντος καὶ πολυσχιδοῦς δράσεως, μὴ

περιορισθείς ἐπὶ τῶν πεδίων τῆς φιλολογικοκριτικῆς ἐρεύνης τῶν πηγῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ γενικώτερον τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορικῆς ἐρεύνης, ἔνθα καὶ πρὸ παντὸς διεκρίθη, ἀλλὰ φύσει βέπων πρὸς τὸν συνδυασμὸν θεωρίας καὶ πράξεως, ἀνεδείχθη καὶ ἐπὶ τοῦ ὀργανωτικοῦ, καὶ ἐπὶ τοῦ πρακτικοῦ ἐν γένει πεδίου καὶ ὡς γενικὸς διευθυντὴς τῆς Πρωσικῆς κρατικῆς βιβλιοθήκης καὶ ὡς πρόεδρος τῆς ἐπιστημονικῆς «Ἐταιρίας τοῦ Αὐτοκράτορος Γουλιέλμου» καὶ ὡς ἰδρυτὴς τῆς «Theolog. Literaturzeitung» (1876) καὶ τῆς ἐπιτροπείας πρὸς ἔκδοσιν τῶν Ἑλλήνων ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων καὶ ὡς ἐκδότης τῆς γνωστῆς σειρᾶς *Texte und Untersuchungen* καὶ ὡς ἐπιφανὲς μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν τοῦ Βερολίνου, ἧς τὴν ἱστορίαν καὶ συνέγραψε, καὶ ὡς πρόεδρος τοῦ *Evangelische—Soziale Kongress* ἐπὶ δεκαετίαν καὶ ὡς εἰς τῶν ἐμπνευστῶν τῆς γερμανικῆς πολιτιστικῆς πολιτικῆς καὶ ἐκπαιδευτικῶν καὶ πολιτικῶν ἀκόμη μεταρρυθμίσεων, μετὰ τὸν ἀ' παγκόσμιον πόλεμον. Πρὸ παντὸς ὁμως ἐκυριάρχει ἐν αὐτῷ τὸ πάθος τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, περὶ ἧς ἔλεγεν ὅτι «ὄ, τι ἔμαθε, τὸ ὤφειλεν εἰς αὐτήν», καὶ «αὐτῇ ὑπῆρξεν ὁ ὁδηγὸς του», προσθέτων, ὅτι «οὐδὲν ἀνθρώπινον εἶναι πρὸς αὐτὴν ξένον».

Ἡμᾶς ἐνδιαφέρει κυρίως τὸ ἰδιαιτερόν διαφέρον, ὅπερ προκαλεῖ ὁ ἐπιφανὴς οὗτος σοφὸς διὰ τὸν ὀρθόδοξον θεολόγον, ὡς ὑπερασπιστὴς ἐν τινι μέτρῳ τῆς παλαιᾶς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως ἐν τοῖς ζητήμασι τῆς φιλολογικῆς κριτικῆς τῆς Καινῆς Διαθήκης,

μάλιστα δὲ ὡς ῥηξικέλευθος ἐρευνητὴς τῆς Ἱστορίας τῶν Δογμάτων καὶ ὡς κριτικὸς τῆς φύσεως καὶ τῶν πραγμάτων τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Κράμα ὢν ἐλευθεροφροσύνης καὶ συντηρητικότητος, ἀν καὶ ἐμπεποτισμένος ὑπὸ πνεύματος ὀρθολογιστικοῦ, ἐνεφανίσθη ἀπροσδοκῆτως, καὶ πρὸς ἀπογοήτευσιν τῶν ριζοσπαστικωτέρων μαθητῶν του, καὶ ὑπερασπιστῆς τῆς παλαιοτάτης ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως ἐν πολλοῖς προβλήμασι τῆς φιλολογικῆς κριτικῆς τῆς Κ. Διαθήκης. Ὡς παράδειγμα ἀναφέρομεν, ἐκτὸς τῆς γενικωτέρας πολεμικῆς του ἐναντίον τῆς σχολῆς τοῦ Baur, τὰς περιφήμους κριτικὰς του ἐργασίας περὶ τοῦ Λουκᾶ ὡς συγγραφῆς τοῦ φερωνύμου Εὐαγγελίου καὶ τῶν Πράξεων.

Καὶ αὐταὶ μὲν αἰ εἰς τὴν ἐπιστήμην τῆς Κ. Διαθήκης ὑπηρεσίαί τοῦ Harnack πληροῦσιν εὐγνωμοσύνης τὴν Ὀρθόδοξον θεολογίαν. Τί νὰ εἴπωμεν ὁμως διὰ τὰς περὶ τῆς μεταμορφώσεως καὶ διαστροφῆς τοῦ ἀρχεγόνου Εὐαγγελίου καὶ περὶ τῶν Δογμάτων καὶ περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας δυσμενεστάτας καὶ ἀδικωτάτας κρίσεις αὐτοῦ ;

Πρὸς κατανόησιν τῶν κρίσεων τούτων, αἱ ὁποῖαι, ὡς μὴ ὤφελε, δὲν ἀφήκαν ἀνεπηρέαστους καὶ τινὰς ὀρθοδόξους θεολόγους, πρέπει νὰ ληφθῶσι πρὸ ὀφθαλμῶν αἱ κοσμοθεωριακαὶ καὶ θεολογικαὶ προϋποθέσεις τοῦ ἀνδρὸς τούτου. Πρὸ παντὸς πρέπει νὰ ληφθῇ πρὸ ὀφθαλμῶν ἢ ἐπὶ τοῦ Harnack ἐπίδρασις τοῦ μεγάλου του διδασκάλου A. Ritschl. Ὅπως ἐκεῖνος, οὕτω καὶ ὁ Harnack διὰ μέσου αὐτοῦ, ὑπέστη τὴν ἐπίδρα-

Ἡ Α. Μ. ὁ Ἀρχιεπίσκοπος μετὰ τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Ἐθν. Παιδείας, τοῦ Ἀντιπροέδρου τῆς Ἱ. Συνόδου, καὶ τοῦ Γεν. Γραμματέως τῆς Ἐπιτροπῆς σχέσεων μετὰ τῶν ξένων Ἐκκλησιῶν καθηγητοῦ κ. Ἀμ. Ἀλιβιζάτου, παρακολουθοῦντες τὴν λειτουργίαν τοῦ τυπογραφικοῦ πιεστηρίου.

Ὁ Γεν. Διευθυντής τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας καθηγητής κ. Β. Βέλλας μετὰ τῶν Διευθυντῶν Ἀρχιμ. Βαρνάβα Τζωρτζάτου καὶ Πρωτοπρ. Ἐμμ. Μυτιληναίου, παρακολουθοῦντες τὴν ἐπί παρουσίᾳ τοῦ Μακαριωτάτου καὶ τῶν λοιπῶν ἐπισημῶν ἐκτύπωσιν τοῦ φύλλου τῆς «Ἐκκλησίας».

σιν τοῦ νεοκαντιανισμοῦ, ἐκδηλωθεῖσαν ἀφ' ἑνὸς ὡς ἀπέχθεια πρὸς τὴν μεταφυσικὴν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὡς ὑπερτονισμὸς τῆς σπουδαιότητος τῆς Ἠθικῆς. Εἰς ταῦτα ἄς προστεθῇ καὶ ὁ ὑπερτονισμὸς τῆς Ἱστορίας. Ἀλλὰ καὶ τοῦ Ἐγέλου τὴν ἐπίδρασιν δὲν διέφυγεν ὁ Harnack, ὡς τεκμηριούται καὶ ἄλλοθεν καὶ ἐκ τοῦ ὑπ' αὐτοῦ χαρακτηρισμοῦ τῆς Ἱστορίας ὡς «τῆς προΐουσης ἐξαντικειμενικεύσεως τοῦ Πνεύματος», πρὸς τὴν ὁποῖαν ἰδέαν συνδυάζεται παρ' αὐτῷ ἡ ἰδέα τῆς ἀνελιξέως καὶ τῆς ἰσχυρῶς ὑπ' αὐτοῦ τονιζομένης ἰδέας τῆς «προόδου». Τελικὸς σκοπὸς τῆς Ἱστορίας εἶναι, κατ' αὐτόν, «ἡ προαγωγή τῆς ζωῆς». Ἰδιαιτέρως δὲ σκοπὸς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἱστορικοῦ εἶναι ἡ διακρίβωσις τοῦ Εὐαγγελίου ἐν τῇ ἀρχηγῶν του καθαρότητι. Ἐν τῇ ἱστοριοκριτικῇ του ὑπερτιμῆσει τῆς σημασίας τῆς Ἱστορίας φθάνει μέχρις ὑποτιμῆσεως τῆς τε ἐρμηνευτικῆς καὶ τῆς συστηματικῆς (θεολογικῆς) ἐργασίας, ἄνευ τῆς ὁποίας δὲν εἶναι δυνατὸν γὰρ κατανοηθῆ ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία.

Ἀλλὰ δὲν ὑπῆρξε μόνον ὁ Ritschl, ὁ Νεοκαντιανισμὸς καὶ ὁ Ἐγελιανισμὸς, τῶν ὁποίων τὴν ἐπίδρασιν ὑπέστη ὁ Harnack. Οὗτος φωρᾶται ἐπηρεασμένος καὶ ἀπὸ τὸν Παγθεῖσμον τοῦ Ἐγέλου καὶ τοῦ Goethe, ὡς καὶ ἀπὸ τὸν Ἀγγλικὸν Δεῖσμὸν καὶ ἀπὸ

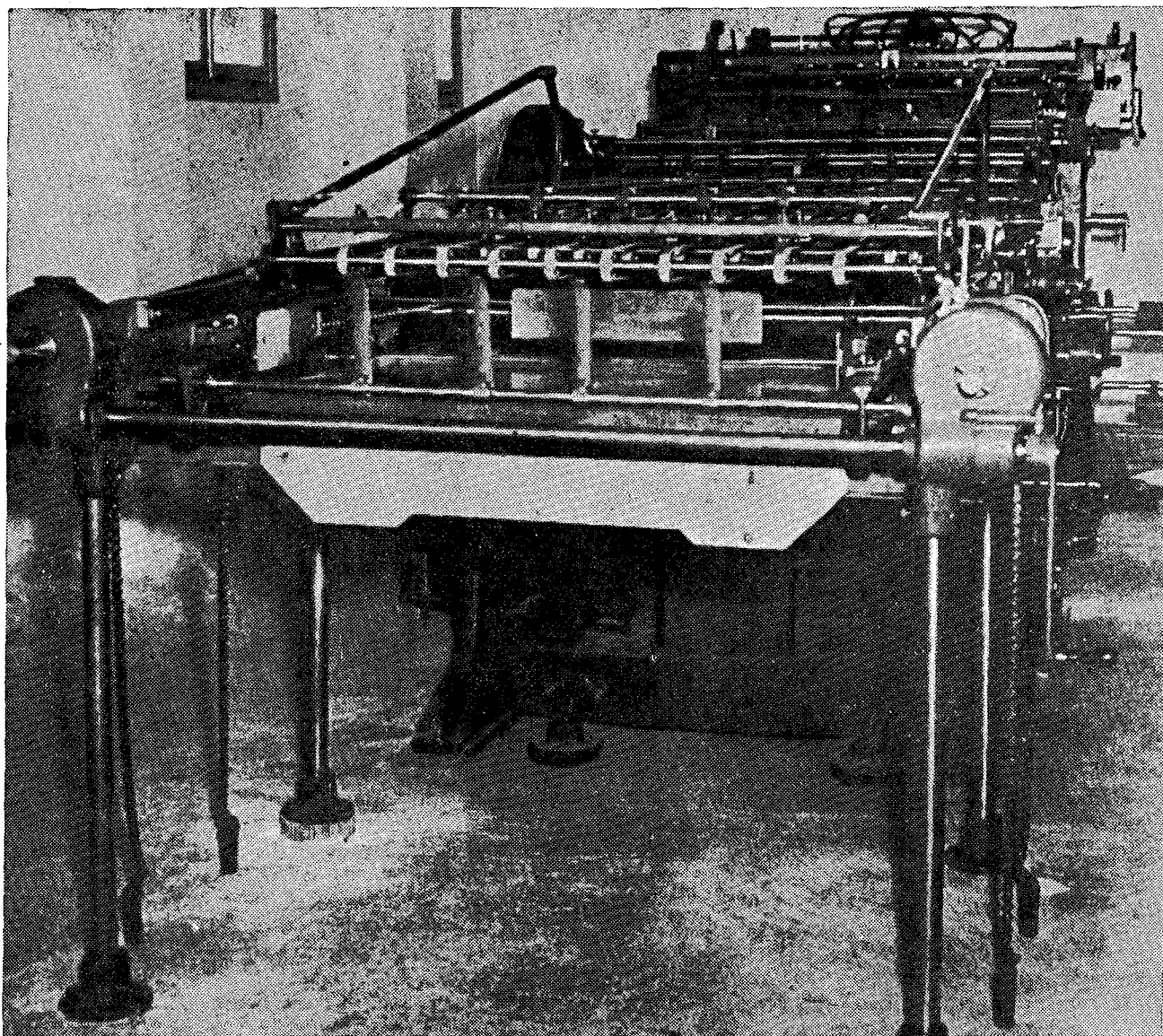
τὴν κοσμοθεωρίαν τῆς λεγομένης «Διαφωτίσεως» (Aufklärung), ἀκόμη δὲ καὶ ἀπὸ τὸν Semler καὶ ἐν γένει ἀπὸ τὸν Ὀρθολογισμὸν. Κατὰ τὸν προμνημονευθέντα διαμαρτυρόμενον καθηγητὴν W. Völker, ἡ προσπάθειά του πρὸς ἀναζήτησιν «τοῦ ἀρχηγίου Εὐαγγελίου» ἐν τῇ λεγομένη φυσικῇ θρησκείᾳ ἔχει τοὺς προδρόμους τῆς εἰς τοὺς Ἀγγλοὺς δεῖστὰς καὶ τοὺς Γερμανοὺς διαφωτιστὰς τοῦ 17 αἰῶνος. Ὁ Harnack εἶναι κατὰ τὴν κοινὴν ὁμολογίαν ὡμὸς ὀρθολογιστής. Ὁ δὲ E. Seeberg εὐστοχώτερον χαρακτηρίζει τὴν διδασκαλίαν του ὡς «Pietistischer Rationalismus».

ὑπὸ τοιούτων δὲ ἰδεῶν ἐμφορούμενος καὶ ἐκ τοιούτων φιλοσοφικῶν προϋποθέσεων ὀρμώμενος ὁ H. δὲν εἶναι τὸ παράπαν παράδοξον, ὅτι τὴν χριστιανικὴν πίστιν θεωρεῖ ὡς διακρινομένην ἐπὶ «σαφηνείᾳ, διαυγείᾳ καὶ μεγαλειώδει ἀπλότητι», ἀποκρούει ἀπ' αὐτῆς πᾶν μυστήριον καὶ ἀποστρέφεται τὰ Δόγματα, τὰ ὁποῖα θεωρεῖ ὡς «κατὰπτωσιν» (Verfall) τῆς πίστεως ἐκείνης. Ὁ Ἰησοῦς εἶναι κατ' αὐτόν φιλὸς ἄνθρωπος, τοῦ κηρύγματος τοῦ ὁποίου τὸν πυρῆνα ἀποτελεῖ ἡ «ἀφελὴς πίστις» εἰς τὸν Θεόν, ὡς δημιουργὸν πατέρα καὶ προνοητὴν τοῦ παντός, ἡ πεποίθισις περὶ τῆς ἀνυπολογίστου ἀξίας τῆς ἀνθρωπίνης

ψυχῆς καὶ ἡ ἀδελφικὴ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη.

Κατὰ τὸν Hagback πρέπει νὰ γίνεταί διάκρισις μεταξὺ τοῦ κηρύγματος τοῦ Ἰησοῦ καὶ τοῦ κηρύγματος περὶ τοῦ Ἰησοῦ αὐτῶν τούτων τῶν Ἀποστόλων, εἰς τοὺς ὁποίους, καὶ πρὸ παντὸς εἰς τὸν Παῦλον, ἀνάγει οὗτος τὰς ἀρχὰς τῶν Μυστηρίων, τοῦ Δόγματος καὶ τῆς Ἐκκλησίας, πραγμάτων δηλ. ξένων πρὸς τὸ κήρυγμα τοῦ Ἰησοῦ, κατ' αὐτόν. Οὐ μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς Εὐαγγελίοις δὲν διεσώθη, κατ' αὐτόν, καθαρὸν τὸ κήρυγμα τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλὰ διατελεῖ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς θεολογίας τῶν μαθητῶν Ἐκείνου καὶ χρήζει ἀποκαθάρσεως ἐξ αὐτῆς διὰ τῆς κριτικῆς μεθόδου. Ἔρχεται κατόπιν ὁ β' αἰὼν, ἐντὸς τοῦ ὁποίου, κατὰ τὸν Η., ὁ Χριστιανισμὸς ὑπέστη μεγίστην ἀλλοίωσιν, ἐξ ἀντιδράσεως πρὸς τὸν Γνωστικισμὸν καὶ ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Ἑλληνι-

σμοῦ, τῆς ἐξελίξεως ταύτης συνεχισθείσης καὶ κατὰ τοὺς δύο ἐπομένους αἰῶνας, καθ' οὓς διεμορφώθη ἡ «Καθολικὴ Ἐκκλησία» μετὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς, τὴν λατρείαν τῆς καὶ τὴν διοίκησίν τῆς. Αὐτὸ τὸ χριστιανικὸν Δόγμα εὔρε τὴν πλήρη του διαμόρφωσιν διὰ τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας, διὰ τῆς ὁποίας, ὡς ἀνηκούσης εἰς ἐντελῶς διάφορον κοσμοθεωρίαν, ἐνοθεύθη ἡ οὐσία τοῦ Χριστιανισμοῦ, μεταβληθέντος εἰς διδασκαλίαν (Lehre). Τὸ Δόγμα δὲν στερεῖται μὲν σχετικῆς τιμῆς ἀξίας, ὁ ἱστορικὸς δ' ὁμῶς, σπουδάζων νὰ συλλάβῃ τὴν γένεσιν αὐτοῦ, πρέπει νὰ ἐπιταχύνῃ τὴν ἐξαφάνισιν αὐτοῦ. Τοῦτο ἀποτελεῖ τὸν διττὸν σκοπὸν τῆς Ἱστορίας τῶν Δογμάτων κατὰ τὸν Η. Ὅθεν ἐξηγεῖται καὶ ἡ πρὸς τὸν καθηγητὴν G. Krüger, ἐξ ἀφορμῆς τῆς περιδοῆτου ὑποθέσεως τοῦ Jatho, δὴλωσις αὐτοῦ περὶ ἀνάγκης ἄρσεως τῆς ὁμολογίας

Τὸ τυπογραφικὸν πιεστήριον τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας.

πίστεως τῶν κληρικῶν, τ. ἑ. περί τῆς «ἐπιστροφῆς» εἰς τὸν ἐλεύθερον Δογματικὸν Χριστιανισμόν.

Τὰ ὀλίγα ταῦτα ἀρκοῦσι, νομίζομεν, ὅπως διαφωτίσωσι τὴν στάσιν τοῦ Harnack ἔναντι τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὡς βλέπομεν αὐτὴν μάλιστα ἐν τῇ τριλογίᾳ αὐτοῦ «Ἱστορία τῶν Δογμάτων», «Ἡ οὐσία τοῦ Χριστιανισμοῦ» καὶ «Τὸ πνεῦμα τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας». Ὁ Η. διακρίνει μεταξὺ τοῦ «Ἑλληνικοῦ Καθολικισμοῦ» καὶ τοῦ «Ρωμαϊκοῦ Καθολικισμοῦ». Ὁ Ρωμαϊκὸς Καθολικισμὸς εἶναι, κατ' αὐτόν, διὰ τῆς πολυμερείας του, τῆς ἀσθηρᾶς του συνοχῆς καὶ τῆς μεγάλῃς ἐνεργητικότητός του, πολὺ ὑπέρτερος τοῦ Ἑλληνικοῦ Καθολικισμοῦ, διακρινομένου διὰ τὴν ζωηροτάτην του ῥοπήν πρὸς τὴν θεωρητικὴν καὶ μυσταγωγικὴν ζωὴν. Εἰς τὴν τοιαύτην διαμόρφωσιν τοῦ Ρωμαϊκοῦ Καθολικισμοῦ συνετέλεσε, κατὰ τὸν Η., τὰ μέγιστα ὁ πολὺς Αὔγουστινος, μετὰ τὴν βαθυτάτην του θεοσέβειαν, μετὰ τὴν βαθυστόχαστον θεολογίαν του καὶ μετὰ τὸν συνθετικὸν καὶ ὀργανωτικὸν νοῦν αὐτοῦ, ὡς φορέως τοῦ ἀρχαίου ῥωμαϊκοῦ πνεύματος. Τούναντίον ὁ Ἑλληνικὸς Καθολικισμὸς, ὁ ὁποῖος, ἀναμφιβόλως, προσήνεγκε σπουδαίας ὑπηρεσίας εἰς τε τὸν Χριστιανισμόν καὶ εἰς τοὺς λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς καὶ τὸν πολιτισμὸν ἐν γένει, παρὰ τὴν νίκην του ἔναντιον τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὑπέστη τόσον βαθεῖαν τὴν ἐπίδρασιν ἐκείνου, ὥστε νὰ μὴ παρουσιάζεται πλέον «ὡς χριστιανικὸν δημιουργήμα μετὰ περιβλήματος ἑλληνικοῦ», ἀλλ' ὡς «ἑλληνικὸν δημιουργήμα μετὰ περιβλήματος χριστιανικοῦ». Γνωρίσματα τοῦ Ἑλληνικοῦ Καθολικισμοῦ καὶ τοῦ κληρονόμου καὶ φορέως αὐτοῦ, τ. ἑ. τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, εἶναι ἡ παραδοσιοκρατία (Traditionalismus), ἡ νοησιοκρατία (Intellektualismus) καὶ ἡ τυπολατρεία (Ritualismus). «Ἡ Ἐκκλησία αὕτη, μετὰ τὸ ἱερατεῖόν της, τὴν λατείαν της, τὰς νηστείας της καὶ τὰς ἐορτάς της δὲν ἔχει οὐδεμίαν σχέσιν μετὰ τὴν θρησκείαν τοῦ Χριστοῦ» (Dieses offizielle Kirchtum... hat mit der Religion Christi gar nichts zu tun).

Δὲν ἀρκεῖται δὲ μόνον εἰς τοῦτο ὁ Harnack, ἀλλ' ἐφθασε μέχρι τοῦ σημείου νὰ γράφῃ τὰ ἐξῆς ἀνήκουστα: «Ὁ σπουδάζων τὴν σημερινὴν κατάστασιν τῆς ἑλληνικῆς θρησκείας τῶν Ὁρθοδόξων καὶ Μονοφυσιτῶν, ὄχι μόνον τὴν θρησκείαν τοῦ ἀγροῦκου λαοῦ, ἀλλὰ τὸ τελετουργικὸν της τυπικόν, τὰς μαγικὰς της τελετὰς καὶ ἰδέας τῶν κοινῶν της ἱερέων καὶ μοναχῶν, θὰ σχηματίσῃ πολλάκις τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι κατωτέρα βαθμὶς τῆς θρησκείας δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ... Τὸ Ἰσλάμ, ὅπερ ἐπέπεσε θυελλωδῶς ἐπὶ τὰ κατασκευάσματα ταῦτα, ὑπῆρξε πραγματικὸς σωτήρ, διότι παρὰ τὰς ἐλλείψεις του καὶ παρὰ τὴν ἐρημίαν του, ἦτο πνευματικωτέρα δύναμις παρὰ ἡ χριστιανικὴ θρησκεία, ἥτις ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἀπέθη ἰσοδύναμον θρησκείαν τῶν φυλακτῶν, τῶν φετιχῶν καὶ τῶν γοήτων, ὑπεράνω τῶν ὁποίων αἰωρεῖται τὸ δογματικὸν φάντασμα Ἰησοῦς Χριστός! Καὶ ταῦτα λέγων παραπέμπει εἰς τὸν περιβόητον Fallmeyer. (Lehrbuch der Dogmengeschichte, II, ἐκδ. ε' 1931, σελ. 438 ἐξ.). Ὀλίγον δὲ περαιτέρω,

χωρὶς νὰ ἀποκλείῃ τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ταύτῃ ὑπαρξίν καὶ γνησίων χριστιανῶν, παρατηρεῖ ὅτι «Ἡ θρησκεία (ἐννοεῖται ἐν τῇ Ὁρθοδόξῃ Ἐκκλησίᾳ) ἀπώλεσε τὴν ἐπαφήν μετὰ τὴν πνευματικὴν ἀλήθειαν». Καὶ ἐπάγεται: «Αὐτὸ εἶναι τὸ κατάντημα τῆς θρησκείας τῶν Ἑλλήνων, ἡ ὁποία σεμνύεται μετὰ τὸν τίτλον Χριστιανικῆ» (ἑ. ἀ. σελ. 442).

Χρειαζέται νὰ προσθέσωμεν ἄλλο τι; Ἀντὶ πάσης κρίσεως, ἡμετέρας ἢ ξένης, ἀρκοῦμεθα νὰ μνημονεύσωμεν τῆς δικαίας ἀγανακτήσεως ἐγκρίτου ῥωμαιοκαθολικοῦ θεολόγου, τοῦ σημερινοῦ καθηγητοῦ τῆς ψυχολογίας τῆς θρησκείας ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τοῦ Βυρτσούργου G. Wunderle, γράφωντος ἐν τῷ βιβλίῳ του «Über die religiöse Bedeutung der Ostkirchl. Studien» 1939, σελ. 12, μετὰ τὴν παράθεσιν τῶν ἐξηγημένων φρικτῶν κρίσεων τού κορυφαίου ἐκείνου διαμαρτυρομένου θεολόγου, τὰ ἐξῆς: «Σπανίως κατεδικάσθη ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία ὑπὸ ἐνὸς χριστιανοῦ καὶ ἐνὸς καθηγητοῦ τῆς θεολογίας μετὰ τὸσαύτης δριμύτητος καὶ ἐλλείψεως κατανοήσεως, ὅσον ἐν ταῖς παρατεθείσαις θλιβεραῖς δηλώσεσι τοῦ Harnack».

Τὸ θλιβερώτερον ὅμως εἶναι, ὅτι ἡ ἀνωτέρω ἀδρομερέστατα μνημονευθεῖσα οἰκτρά ὑπὸ τοῦ ἀγδρὸς τούτου διαστροφή τῆς ἱστορικῆς πραγματικότητος, τόσον προκειμένου περὶ τοῦ ἀρχεγόνου Χριστιανισμοῦ καὶ τῆς ἀρχαίας καθολικῆς Ἐκκλησίας, ὅσον καὶ περὶ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, προεκάλεσε πλήθος ἐμβριθεστάτων ἐπικρίσεων ὑπὸ διακεκριμένων ῥωμαιοκαθολικῶν καὶ διαμαρτυρομένων θεολόγων, (τῶν τελευταίων μάλιστα ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ K. Barth καὶ ἐφεξῆς), δὲν ἔτυχεν ὅμως μέχρι τοῦδε, κατ' ὅσον γινώσκομεν, τῆς συστηματικῆς ἀναιρέσεως αὐτῆς ὑπὸ εἰδικοῦ Ὁρθοδόξου τινὸς θεολόγου. Ἐνταῦθα δὲ ἄς μᾶς ἐπιτραπῇ νὰ ἀναφέρωμεν τὸ ἐξῆς ἐπεισόδιον μετὰ τοῦ ἱδρυτοῦ καὶ διευθυντοῦ τῆς «Ἀκροπόλεως» Βλ. Γαβριηλίδου ἅμα τῇ ἀποπερατώσει τῶν ἐν Γερμανίᾳ σπουδῶν ἡμῶν (1914). Τῇ συστάσει καθηγητοῦ τινος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὁ Γ. παρεκάλεσεν ἡμᾶς ἵνα (ἐννοεῖται ἐπὶ ἀμοιβῇ) προδῶμεν ἐν σειρᾷ ἀρθρῶν ἀπὸ τῶν στηλῶν τῆς «Ἀκροπόλεως» εἰς ἀνάλυσιν τοῦ πολυκρότου ἔργου τοῦ Harnack «περὶ τῆς οὐσίας τοῦ Χριστιανισμοῦ». Ἡμεῖς ἀπεποιήθημεν τοῦτο ἐπὶ τῇ δικαιολογίᾳ, ὅτι τὸ ἐν λόγῳ βιβλίον, ἐνῷ διαστρέφει τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν, ὑβρίζει τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, καὶ θὰ ἦτο ἐπιβλαβὲς εἰς τὸ κοινόν, ἂν δὲν ἀναιρεθῆ τὸ περιεχόμενον του. Ἐκείνος ἀπήντησεν, ὅτι ἔχομεν πλήρη ἐλευθερίαν νὰ τὸ ἀναιρέσωμεν, ἀλλ' ἡμεῖς ἀπηντήσαμεν ὅτι τοιοῦτος ἄθλος ὑπερέδαινε τότε τὰς δυνάμεις ἡμῶν καὶ δι' αὐτὸν ὑπῆρχον ἄλλοι ἀρμοδιώτεροι καὶ ἱκανώτεροι καὶ ἐγκυρότεροι θεολόγοι. Ἡ ἀπάντησις τοῦ μακαρίτου Γαβριηλίδου ἦτο, ὅτι σέβεται, χωρὶς νὰ συμμερίζεται τὰς ἀντιλήψεις ἡμῶν, μετὰ τὴν χαρακτηριστικὴν προσθήκην «Croyances et croyances!».

Ἐκτοτε συνησθανόμεθα ζωηρῶς καὶ δὲν ἐπαύσαμεν νὰ τονίζωμεν τὴν ἀνάγκην μιᾶς συστηματικῆς ἀπαντήσεως εἰς τὸν Harnack, διὰ τὴν ὁποίαν

δὲν ἐθεωροῦμεν ἐντελῶς ἀρμοδίους ἐπιστήμονας ἀσχολουμένους περὶ τὴν Βιβλικὴν ἐπιστήμην. Καὶ ἐν τούτοις ὅτε ἀνελάβομεν νὰ ὁμιλήσωμεν ἐν τῷ Πανορθοδόξῳ Συνερίῳ τοῦ 1936 «περὶ τῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν καὶ τῶν οὐσιωδῶν γνωρισμάτων τῆς Ὁρθοδοξίας», ἀκριβῶς τὰς κατ' αὐτῆς ἐπιθέσεις τοῦ Harnack εἶχομεν πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ εἰς αὐτὰς προσεπαθήσαμεν τὸ ἐφ' ἡμῖν νὰ ἀπαντήσωμεν ἐν γενικωτάταις γραμματαῖς. Ἀλλὰ τὸ ἔργον τῆς συστηματικῆς, ἐπαναλαμβάνομεν, ἀπαντήσεως εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἱστορικοῦ κατοποίησιν τῆς ἀληθείας, κατοποίησιν, ἣτις ἐξηγεῖται τὸ μὲν ἐκ τῶν μνημονευθεισῶν φιλοσοφικῶν προϋποθέσεων, τὸ δ' ἐκ τῆς ἐναντίον τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας ἀντιπαθείας ἐνδὸς ἀλυτρώτου τότε Γερμανοῦ, οἷος ὁ H., γεννηθέντος καὶ ἀνατραφέντος ἐν ῥωσσοκρατουμένῃ Βαλτικῇ ἐπαρχίᾳ, (τῇ Ἐσθονίᾳ), μὴ παραμεινάντος δὲ δυστυχῶς ἀνεπηρέαστου ἐκ τῆς γερμανικῆς τουρκοφιλίας τῆς ἐποχῆς του, τὸ ἔργον, λέγομεν, τοῦτο ἀναμένει τὸν ἀρμόδιον Ὁρθόδοξον καὶ δὴ καὶ Ἑλληνα θεολόγον, ὁ ὁποῖος θὰ τὸ ἀναλάβῃ καὶ θὰ τὸ ἀγάγῃ εἰς αἴσιον πέρας, ἔστω καὶ μετὰ 50 ὄλα ἔτη. Δὲν θὰ εἶναι ἀργά, τοσοῦτο μᾶλλον, καθ' ὅσον αἱ ἰδέαι τοῦ Harnack, ἀκόμη καὶ αἱ παρευδοκμηθεῖσαι ἀλλαχοῦ, ὑπάρχει φόβος νὰ κυκλοφοροῦν ἀσυναίσθητως καὶ λαθρανόμως καὶ μετὰ τοῦ ὀρθοδόξου κόσμου καὶ νὰ μὴ ἀφήνουν αὐτὸν τελείως ἀνεπηρέαστον, ἂν ὅχι εἰς τὴν τὴν πίστιν του, πάντως ἐνίοτε εἰς τὰς σκέψεις του καὶ εἰς τὰς ἐκδηλώσεις του.

Π. Ι. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΗΣ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Η Δ' ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΣΥΝΟΔΟΣ (*)

Ἐπὶ τῇ 1500ῃ ἐπετείῳ αὐτῆς (451—1951)

Ε'

Αἱ ὑπόλοιποι συνεδριάσεις τῆς Δ' Οἰκουμ. Συνόδου ἀπὸ τῆς ζ' μέχρι τῆς ιζ' εἶναι δευτερευούσης ὄλως σημασίας, διότι κατ' αὐτὰς συνεζητήθησαν καὶ διηυθετήθησαν ὑποθέσεις διοικητικῆς φύσεως ἢ προσωπικοῦ χαρακτῆρος. Οὕτως ἐν τῇ ἐβδόμῃ διηυθετήθη ἡ διαφορὰ μετὰ τοῦ Ἀντιοχείας Μαξίμου καὶ τοῦ Ἱεροσολύμων Ἰουβενάλιου, τοῦ μὲν πρώτου λαβόντος τὰς δύο Φοινίκας καὶ τὴν Ἀραβίαν, τοῦ δὲ δευτέρου τὰς τρεῖς Παλαιστίνας. Ὅμοίως εἰς τὰς ἄλλας συνεδριάσεις διηυθετήθησαν αἱ προσωπικαὶ ὑποθέσεις τοῦ πρώην Ἀντιοχείας Δόμνου, τῶν ἐριζόντων ἐπισκόπων Ἐφέσου Βασινοῦ καὶ Στεφάνου, ἀμφοτέρων καθαιρεθέντων, τοῦ Νικομηδείας Εὐνομίου, τοῦ Πέτρης Σαβιτιανοῦ, τοῦ Τύρου Φωτίου, τοῦ Βηρυτοῦ Εὐσταθίου, ὡς καὶ τῶν Καρῶσου καὶ Δωροθέου καὶ ἄλλαι. Ἰδιαιτέραν σημασίαν ἔχει ἡ ὑπὸ τῆς Συνόδου ἀποκατάστασις εἰς τὰς ἐπισκοπικὰς ἔδρας τῶν τῶν ὑπὸ τῆς «Ἀητορικῆς» καταδικασθέντων Ἀντιοχέων ἐπισκόπων Θεοδώρητου, Κύρου καὶ Ἰβᾶ Ἐδέσσης, ἀφοῦ προηγουμένως ἀμφοτέροι ἀνεθεμάτισαν τὸν Νεστόριον καὶ τὸν Εὐτυχῆ καὶ ἀπεδέ-

χθησαν τὴν διδασκαλίαν τῆς παρουσίας Συνόδου. Π. χ. ἐν τῇ ἐνάτῃ συνεδριάσει ὁ Θεοδώρητος ὠμολόγησεν: «Ἀνάθεμα Νεστορίῳ καὶ τῷ μὴ λέγοντι Θεοτόκον τὴν ἁγίαν παρθένον Μαρίαν, καὶ τῷ εἰς δύο Υἱοὺς μερίζοντι τὸν ἕνα Υἱὸν τὸν μονογενῆ· ἐγὼ δὲ καὶ τῷ ὄρω τῆς πίστεως ὑπέγραψα καὶ τῇ ἐπιστολῇ τοῦ ὁσιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Λέοντος, καὶ οὕτω φρονῶ»¹. Ὅμοίως καὶ ὁ Ἰβας, οὔτινος ἡ ὑπόθεσις ἐξεδικάσθη εἰς τρεῖς συνεδριάσεις, ὠμολόγησε: «Καὶ ἤδη ἐγγράφως ἀνεθεμάτισα Νεστόριον καὶ τὸ δόγμα αὐτοῦ καὶ νῦν ἀναθεματίζω μυριάκις... Ἀνάθεμα καὶ αὐτῷ Νεστορίῳ καὶ Εὐτυχῇ καὶ τῷ λέγοντι μίαν φύσιν. Καὶ πάντα δὲ τὸν μὴ φρονοῦντα ὡς φρονεῖ ἡ ἁγία Σύνοδος αὕτη ἀναθεματίζω»².

Τέλος ἐν τῇ προτελευταίᾳ ἡμέρᾳ τῶν συνοδικῶν ἐργασιῶν, ἥτοι τῇ 31 Ὀκτωβρίου 451, ἀνεγνώσθησαν καὶ ἐνεκρίθησαν ὑπὸ τῆς Συνόδου 30 Κανόνες αὐτῆς, ὧν τρεῖς μὲν εἶχεν ἤδη προτείνει ὁ αὐτοκράτωρ κατὰ τὴν ἕκτην συνεδριάσιν³, ἄλλους δὲ ἐξέθηκεν ἡ Σύνοδος κατὰ τὴν ἐβδόμην καὶ ἄλλας συνεδριάσεις. Μεταξὺ αὐτῶν ἰδιαιτέραν σημασίαν ἔχουσιν ὁ 1 κανὼν, δι' οὗ ἐπικυροῦνται οἱ κανόνες τῶν προηγουμένων Συνόδων ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ὡς ὁ τελεσίδικος διατητῆς τῶν μετὰ τῶν ἐπισκόπων καὶ τῶν μητροπολιτῶν διαφορῶν καὶ θεσπίζεται ἡ αὐτοδιοίκησις τῶν ἐπαρχιῶν διὰ τῶν ἐπισκοπικῶν συνόδων ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ μητροπολίτου, καὶ πρὸ πάντων ὁ σπουδαιότατος 28 κανὼν, ὁ κυρῶν καὶ δλοκληρῶν τὸν 3 τῆς Β' Οἰκουμένης Συνόδου καὶ ἀποδίδων εἰς τὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως ἴσα πρεσβεῖα τιμῆς καὶ προνόμια πρὸς τὰ τοῦ Ῥώμης. Ἀξιοσημείωτον εἶναι ὅτι οἱ παπικοὶ λεγάτοι κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ παρόντος κανόνος, θεωρήσαντες αὐτὸν ὡς μειοῦντα τὰ πρεσβεῖα τιμῆς τοῦ ἐπισκόπου τῆς παλαιᾶς Ῥώμης, διεμαρτυρήθησαν καὶ ἀπεχώρησαν τῆς συνεδριάσεως· κατὰ δὲ τὴν τελευταίαν συνεδριάσιν τῆς ἐπομένης 1 Νοεμβρίου 451 προσεπάθησαν οὕτοι νὰ ἀκυρώσωσι τὸν κανόνα, ἀλλ' οἱ Πατέρες τῆς Συνόδου, ἐρωτηθέντες ὑπὸ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ προεδρείου, ἀπεδέχθησαν καὶ ἐπεκύρωσαν αὐτὸν ὁμοφώνως διὰ τῶν ἐκβολῆσεων: «Αὕτη δικαία ψήφος· ταῦτα πάντες λέγομεν· ταῦτα πᾶσιν ἀρέσκει. τὰ τυπωθέντα κρατεῖται· πάντα δεόντως ἐτυπώθη· πάντες τῇ ἀποφάσει ἐμμένοντες»¹. Τοῦ συμφαντικωτάτου τούτου διὰ τὴν Ἐκκλησίαν κανόνος σκόπιμον κρινόμεν νὰ παραθέσωμεν κατωτέρω τὸ κείμενον:

«Πανταχοῦ τοῖς τῶν ἁγίων Πατέρων ὄροις ἐπόμενοι, καὶ τὸν ἀρτίως ἀναγνωσθέντα κανόνα τῶν ἐκατὸν πενήτηκοντα θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων, τῶν συναχθέντων ἐπὶ τοῦ εὐσεβοῦς τὴν μνήμην μεγάλου Θεοδοσίου, τοῦ γενομένου βασιλέως ἐν τῇ βασιλίδι Κωνσταντινουπόλει Νέᾳ Ῥώμῃ, γνωρίζοντες, τὰ αὐτὰ καὶ

(*) Συνέχεια καὶ τέλος ἀπὸ σελ. 273

¹ *Mansi*, Concil. VII, 189. *Harduin*, Acta Consil. II, 497. *E. Schwartz*, μν. ἔ. II, 1, 3 σ. 9.

² *Mansi*, Concil. VII, 268]9. *Harduin*, Acta Consil. II, 544. *E. Schwartz* μν. ἔ. II, 1, 3 σ. 42.

³ *Mansi*, Concil. VII, 173]6. *Harduin*, Acta Consil. II, 482. *E. Schwartz*, μν. ἔ. II, 1, 2 σ. 152.

ἡμεῖς ὀρίζομεν τε καὶ ψηφίζομεθα περὶ τῶν πρεσβειῶν τῆς ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας τῆς αὐτῆς Κωνσταντινουπόλεως Ῥώμης. Καὶ γὰρ τῷ θρόνῳ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν ἐκείνην, οἱ Πατέρες εἰκότως ἀποδεδώκασι τὰ πρεσβεία· καὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ κινούμενοι οἱ ἑκατὸν πενήτηντα θεοφιλέστατοι, τὰ ἴσα πρεσβεία ἀπένευμαν τῷ τῆς Νέας Ῥώμης ἀγιωτάτῳ θρόνῳ, εὐλόγως κρίναντες, τὴν βασιλεία καὶ συγγλήτῳ τιμηθεῖσαν πόλιν, καὶ τῶν ἴσων ἀπολαύουσαν πρεσβείαν τῇ πρεσβυτέρῳ βασιλίδι Ῥώμῃ, καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ὡς ἐκείνην μεγαλύνεσθαι πράγμασι, δευτέραν μετ' ἐκείνην ὑπάρχουσαν. Καὶ ὥστε τοὺς τῆς Ποντικῆς καὶ τῆς Ἀσιανῆς καὶ τῆς Θρακικῆς διοικήσεως μητροπολίτας μόνους, ἔτι δὲ καὶ τοὺς ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς ἐπισκόπους τῶν προειρημένων διοικήσεων χειροτονηθεῖσαι ὑπὸ τοῦ προειρημένου ἀγιωτάτου θρόνου τῆς κατὰ Κωνσταντινούπολιν ἀγιωτάτης ἐκκλησίας· δηλαδή ἐκάστου μητροπολίτου τῶν προειρημένων διοικήσεων μετὰ τῶν τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων χειροτονούντος τοὺς τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπους, καθὼς τοῖς θείοις κανόσι διηγόρευται· χειροτονεῖσθαι δέ, καθὼς εἴρηται, τοὺς μητροπολίτας τῶν προειρημένων διοικήσεων παρὰ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως ἀρχιεπισκόπου, ψηφισμάτων συμφῶνων κατὰ τὸ ἔθος γινομένων καὶ ἀπ' αὐτὸν ἀναφερομένων¹.

*

Τοσαῦτα περὶ τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἧς τὴν χλιοστήν πεντακοσιοστὴν ἐπέτειον ἐορτάζει εὐγνωμόνως ἡ Ἐκκλησία, λόγῳ τοῦ ὑπ' αὐτῆς ἐπιτελεσθέντος δογματικοῦ καὶ διοικητικοῦ ἔργου, οὐτινος ὄχρῳν καὶ ἀτελῆ σκιαγραφίαν προσεπαθήσαμεν νὰ δώσωμεν ἐν τοῖς περιορισμένοις ὁρίοις τῆς «Ἐκκλησίας». Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἀνωτέρω συντόμως ἐκτεθέν-

(1) Mansi, Concil. VII, 369. *Harduin*, Acta Concil. II, 6123. *E. Schwartz*, μν. ἔ. II, 1,3 σ. 88]9. *Γ. Πάλλη* καὶ *Ποτλῆ*, μν. ἔ. τ. II σ. 280]1. *Α. Ἀλιβιζάνου*, Ἱεροὶ Κανόνες 2, Ἀθήναι 1949, σ. 58]9. Σημειωτέον ἐνταῦθα ὅτι ἐκ τοῦ κανόνος τούτου σαφῶς ἐξάγεται, ὅτι τὸ πρωτεῖον τοῦ ἐπισκόπου Ῥώμης ἦτο ἀπλοῦν πρωτεῖον τιμῆς, ἀνθρωπίνης ἐπινοίας καὶ προελεύσεως καὶ οὐχὶ δόγμα πίστεως θείας ἀρχῆς καὶ προελεύσεως. Συναφῶς ὁ Κυζίκου *Καλλι-νικος* ὁρθῶς παρατηρεῖ, ὅτι «κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν Πατέρων καὶ τῶν Ἐκκλησιῶν αὐτῶν, τὰ πρεσβεία τιμῆς τῶν ἐπισκόπων τῆς παλαιᾶς Ῥώμης ἦσαν ἐκκλησιαστικῆς προελεύσεως, ὀφειλόμενα καὶ ἀναγνωρισθέντα ὑπὸ τῶν Πατέρων διὰ καθαρῶς πολιτικῆς φύσεως λόγους· «διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν ἐκείνην οἱ Πατέρες εἰκότως ἀποδεδώκασι τὰ πρεσβεία». Εἰς θέσιμα δὲ τοῦ βασιλέως Κωνσταντίνου στηρίζει ταῦτα ἡ ψευδοκωνσταντίνειος δωρεά, ὅπως εἰς θέσιμα τῶν αυτοκρατόρων τῆς Δύσεως Γρατιανοῦ καὶ Οὐαλεντιανοῦ Γ' ἐστήριζεν αὐτὰ ὁ πάπας Λέων Α'... Τὸ θεῖον δικαίωμα τοῦ παπικοῦ πρωτεῖου δὲν ἐπιστεῦτο τότε ὡς δόγμα. Δι' ἡμᾶς τοὺς Ὀρθοδόξους, οἵτινες πιστεύομεν ὅτι πᾶν ὅ,τι δὲν ἦτο ἀπαξ δόγμα, δὲν δύναται νὰ ἀποβῇ τοιοῦτον, τὸ γεγονὸς τοῦτο εἶναι ἀρχαῖον... Ἐκ τῶν ἀνωτέρω παρατεθέντων κανόνων (6 καὶ 7 τῆς Α', 2, 3 καὶ 6 τῆς Β', 3 τῆς Γ' καὶ 9, 17 καὶ 28 τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου) διαζωγραφεῖται σαφέστατα τὸ πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας. Κατὰ ταῦτα ἡ Ἐκκλησία ἀποτελεῖ Ὀμοσπονδία ἐκ πολλῶν ἐπὶ μέρους Ἐκκλησιῶν, δογματικῶς μὲν ἁδιασπᾶστος ἠνωμένων πρὸς ἀλλήλας, ἀλλὰ διοικητικῶς αὐτοδιοικήτων ἢ αυτοκεφάλων ἀπ' ἀλλήλων». (Ἡ Α' ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικῆ Συνόδου, Κωνσταντινίτις 1930, σ. 82]4).

των συνάγεται ὅτι, τὸ ἔργον αὐτῆς ἀπὸ τε δογματικῆς καὶ γενικωτέρας ἐκκλησιαστικῆς ἐπόψεως ὑπῆρξε μέγα, καὶ διὰ τοῦτο δύναται ἡ παρούσα Σύνοδος νὰ καταλάβῃ τὴν ἀμέσως ἐπομένην καὶ παρὰ πλευρὸν θέσειν παρὰ τὴν Α' ἐν Νικαίᾳ μεγάλην Οἰκουμενικὴν Σύνοδον. Αἱ δογματικαὶ καὶ λοιπαὶ ἀποφάσεις τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἤσκησαν βαθεῖαν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ὅλης ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας, ὡς καὶ ἐπὶ τῆς μετ' αὐτῆς συνδεδεμένης Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας. Οὕτως, ὡς συνέβη μετὰ τὴν Γ' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, ὅτε οἱ ὑπ' αὐτῆς καταδικασθέντες Νεστοριανοὶ ἀπεσχίσθησαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἴδρυσαν ἰδίαν αἰρετικὴν δυοφυσικὴν Ἐκκλησίαν, τὴν Νεστοριανικὴν, οὕτω καὶ νῦν, συνεπεία τῆς ὑπὸ τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καταδίκης τῶν Μονοφυσιτῶν καὶ τοῦ ἐπακολουθήσαντος διωγμοῦ αὐτῶν ἐκ μέρους τῶν Βυζαντινῶν, κατέφυγον οὗτοι εἰς τὰς νοτιοανατολικὰς ἐπαρχίας τῆς Μ. Ἀσίας καὶ τὴν Αἴγυπτον, καὶ βραδύτερον ἀπεσχίσθησαν ἀπὸ τοῦ σώματος τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας ἐκ λόγων ἐκκλησιαστικῶν ἅμα καὶ πολιτικῶν, συγκροτήσαντες τὰς αἰρετικὰς μονοφυσικὰς Ἐκκλησίας Ἀρμενικὴν, Ἰακωβιτικὴν, Κοπτικὴν καὶ τὴν ἐξ αὐτῆς ἀποσπασθεῖσαν ἐπ' ἐσχάτων Αἰθιοπικὴν ἢ Ἀβησσυνιακὴν.

Ὅθεν, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἀγομένης ἀμφιετηρίδος, ὑποβάλλομεν εὐλαβῶς τὴν γνώμην, ὅπως τὸ κυρίως ἀπὸ τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἠγούμενον τῆς ὅλης Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας Οἰκ. Πατριαρχεῖον ἀπευθύνῃ πρὸς τὰς εἰρημένας χριστιανικὰς Ἐκκλησίας, τὰς ἐκ τοῦ σώματος τῆς Ὀρθοδόξου ἀποσχισθείσας καὶ εἰς αὐτὸ ὀργανικῶς ἀνηκούσας, μῆνυμα χριστιανικῆς ἀγάπης, καλοῦν ἅμα αὐτὰς πρὸς ἑναρξιν φιλενωτικῶν συζητήσεων καὶ διαπραγματεύσεων, ἐφ' ὅσον ὀλιγίσται, εὐτυχῶς, εἶναι αἱ ἐπιπροσθεῖσαι δυσχέρειαι καὶ διαφοραὶ, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι ἔκτοτε αἱ ἀποσχισθεῖσαι αὐταὶ Ἐκκλησίαι, καίτοι ἐν μέσῳ ἑτεροδοθῆσιν καὶ βαρβάρων λαῶν καὶ μεγάλων περιπετειῶν καὶ δοκιμασιῶν ἐπὶ αἰῶνας διήγαγον, οὐχ ἤττον κατώρθωσαν νὰ διατηρήσωσι τὴν ἀρχαιοτάτην κοινὴν χριστιανικὴν κληρονομίαν καὶ ὀρθόδοξον παράδοσιν, ἣν παρέλαβον ἐκ τῆς ἐξ ἧς ἀπεσπᾶσθησαν μητρὸς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Πιστεύομεν ὅτι τὸ διάβημα τοῦτο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου θὰ ἀποτελεῖ ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸν πρεπωδέστερον ἐορτασμὸν τῆς 1500ῆς ἐπετηρίδος τῆς Δ' Οἰκουμ. Συνόδου, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ κυρίως ἠτητὴν ἐπιταγὴν τοῦ θεοῦ τῆς Ἐκκλησίας Ἰδρυτοῦ, ἐπιτάσσοντος τοῖς πιστοῖς ὀπαδοῖς Αὐτοῦ «ἵνα πάντες ἐν ὄσιν»¹. Λαμβανομένου δὲ ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ αἴτημα τοῦτο τῆς ἀρχιερατικῆς προσευχῆς τοῦ Κυρίου ἀπευθύνεται πρὸς τὸν Θεὸν—Πατέρα, παρ' Οὐ μόνον ἠρηται καὶ ἡ πραγματοποίησις αὐτοῦ, καὶ ἐπομένως ὅτι τὸ ἔργον τῆς ἐπανενώσεως τῶν διηρημένων Ἐκκλησιῶν εἶναι κυρίως θεῖον καὶ οὐχὶ ἀπλῶς ἀνθρώπινον, ἔπεται ὅτι ἡμεῖς δὲν πρέπει νὰ πολυπραγμασώμεν περὶ τῆς τύχης τοῦ ἀνωτέρω Πατριαρχικοῦ διαβήματος, ἀλλὰ

1. Ἰωάν. 17, 21]2. 11.

νά διατελώμεν αἰεὶ πιστεύοντες ὅτι τὸ ἐνωτικὸν ἔργον εἶναι «οὐ τοῦ θέλοντος, οὐδὲ τοῦ τρέχοντος, ἀλλὰ τοῦ ἐλεούντος Θεοῦ»². Εἰς ἡμᾶς λοιπὸν ἀπομένει μόνον ὡς ἱερὸν καθήκον, «ὃ ὀφείλομεν ποιεῖν»³, τὸ «θέλειν» καὶ «τρέχειν» πρὸς τὴν ἐπανένωσιν τῆς Ἐκκλησίας, τὸ «φυτεύειν» καὶ «ποτίζειν» αὐτήν, ἐνῶ ἡ πραγματοποίησις αὐτῆς ἐναπόκειται μόνον εἰς τὸν «αὐξάνοντα»⁴ καὶ «ἐλεούντα Θεόν»⁵. Ὅθεν σὺν τῇ καθημερινῇ προσευχῇ τῆς ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας ἡμῶν «ὑπὲρ τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως» ἄς ἐργάζεται παραλλήλως αὕτη καταβάλλουσα πάσας τὰς δυνατὰς προσπάθειάς πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς ἐπανενώσεως τῶν διεστώτων, μὲ τὴν πεποίθησιν ὅτι ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἐνότης θέλει ἐπιδαφιλευθῆ τῇ διηρημένῃ νῦν Χριστιανωσύνῃ ὡς χάρις καὶ δῶρον τοῦ Θεοῦ, γνωστοῦ ὄντος ὅτι ἡ θεία χάρις χορηγεῖται τοῖς ἀνθρώποις ὡς ἀπόκρισις εἰς τὰς προσευχὰς καὶ τὰς προσπάθειάς ἅμα αὐτῶν.

Τέλος

ΙΩΑΝΝΗΣ Ν. ΚΑΡΜΙΡΗΣ
Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου

2. Ῥωμ. 9, 16.

3. Λουκ. 17, 10.

4. Α' Κορ. 3, 7.

5. Ῥωμ. 9, 16.

ΑΠΗΧΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΟΡΤΑΣΜΟΥ

LAMBETH PALACE

Πρὸς τὴν Α. Μακαριότητα
τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος
Κύριον Σπυρίδωνα.

12 Ὀκτωβρίου 1951

Μακαριώτατε, ἀγαπητὲ ἐν Χριστῷ Ἀδελφέ.

Ἡ ἀφιξίς τοῦ φίλου μου Sir Charles Peake ὡς Προσβεβητοῦ ἐν Ἀθήναις μοὶ δίδει τὴν εὐκαιρίαν νὰ διαβιβάζω τῇ Ὑμετέρᾳ Μακαριότητι τὰς θερμὰς προσωπικὰς μου εὐχὰς καὶ νὰ ἐκφράσω ἅπαξ ἔτι τὰ ἀδελφικὰ αἰσθήματα τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος.

Ἀποτελεῖ δι' ἐμὲ ἐξαιρετικὴν εὐχαρίστησιν νὰ ἐκφράσω πρὸς τὴν Ὑμ. Μακαριότητα καὶ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος τὴν εἰλικρινῆ ἐγνωμοσύνην μου διὰ τὴν εὐκαιρίαν, ἣτις ἐδόθη εἰς ἕνα ἀριθμὸν Ἀγγλικανῶν ἀντιπροσώπων νὰ λάβωσι μέρος εἰς τοὺς εορτασμοὺς διὰ τὴν 1900ῆν ἐπέτειον τοῦ Ἀποστόλου Παύλου εἰς Ἑλλάδα. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Armage, ὁ Ἐπίσκοπος τοῦ Derby καὶ ὁ Ἐπίσκοπος τοῦ Gibraltar, ὅλοι ὠμίλησαν διὰ τὴν μεγάλην ἐντύπωσιν, τὴν ὁποίαν προὐκάλεσε παρ' αὐτοῖς ἡ προσωπικὴ των συμμετοχὴ εἰς τὸν εορτασμόν, ἀλλὰ καὶ ἡ καταφανὴς χριστιανικὴ εὐσέβεια τοῦ πιστοῦ λαοῦ Ὑμῶν εἰς ὅλα τὰ μέρη, τὰ ὁποῖα ἐπεσκέφθησαν.

Ἡ ἔμπνευσις τοῦ εορτασμοῦ αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἐξαιρετικὴ καὶ προδήλως πιστεύω ἐξ ὧν, ὅσα ἤκουσα, ὅτι ἤχθησαν εἰς πέρας μετὰ μεγάλης ἀποτελεσματικότητος. Ἰδιαιτέρως οἱ Ἀγγλικοὶ ἀντιπρόσωποι ἐξετίμησαν τὴν εὐκαιρίαν, ἣτις ἐδόθη εἰς αὐτοὺς νὰ συναναστραφῶσι μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἀδελφῶν καὶ νὰ συζητήσωσι μετ' αὐτῶν πάσης φύσεως θέματα ἀμοιβαίου ἐνδιαφέροντος.

Ὁ Ἐσπερινὸς ἐπὶ τοῦ Ἀρείου Πάγου καὶ ἡ τελικὴ Λειτουργία τῆς εορτῆς τῶν Ἁγίων Πέτρον καὶ Παύλου ἀφήκαν τὴν μεγαλύτεραν ἐντύπωσιν εἰς τὸ πνεῦμα ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ἔσχον τὸ προνόμιον νὰ παραστῶσιν. Εἶμαι βέβαιος ὅτι ὁ ὅλος εορτασμὸς συνετέλεσε τὰ μέγιστα εἰς τὸ νὰ ἀποκαλύψῃ εἰς τοὺς ξένους κληρικούς τὴν ρωμαλεότητα καὶ τὸ βάθος τῆς χριστιανικότητος τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Παρακαλῶ δεχθῆτε τὰς εἰλικρινεῖς προσευχὰς μου ὑπὲρ τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος, τοῦ Κλήρου καὶ τοῦ πιστοῦ λαοῦ καὶ τὴν ἐκφρασὴν τῆς ἐλπίδος ὅτι ὁ Θεὸς θέλει χαρίσει Ὑμῖν μακροημέρευσιν.

Διατελῶ εἰλικρινῆ καὶ ἀγαπητὸς
ἐν Χριστῷ ἀδελφός

GEOFFREY

Ἀρχιεπίσκοπος Καντέρβερου,
Πριμᾶτος πάσης Ἀγγλίας καὶ Μητροπολίτης

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

«Κύριε, σῶσον τὸν Βασιλέα»

Πάνδημος χθὲς ἐπανηγγυρίσθη ἡ πεντηκοστὴ ἐπέτειος τῶν γενεθλίων τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως Παύλου.

Τὴν οὕτω ἐκδηλωθεῖσαν πανελλήνιον ταύτην πρὸς τὸν Βασιλέα ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσιν ἡ Α. Μ. ἐκέκδησε διὰ τοῦ ὄντως ἀκαμάτου ἐνδιαφέροντος του ὑπὲρ τοῦ, οὐτινος ἀνάσσει, λαοῦ, τάξας ἑαυτὸν μόνιμον αὐτοῦ πάντοτε καὶ ἐν παντὶ παραστάτην. Εἰλικρινῶς εὐσεβοφρονῶν, τῇ ἄνωθεν ἀρωγῇ ἐγένετο κατὰ τὴν πενταετῆ αὐτοῦ βασιλείαν λικμήτωρ τῶν ἀσεβῶν τῆς χώρας αὐτοῦ ἐχθρῶν, χοῦν ὑπὸ τὸ σκηπτρον αὐτοῦ λειζάντων καὶ κατὰ κράτος διαλυθέντων.

«Κύριε σῶσον τὸν Βασιλέα», εἶναι ἡ ὑπὲρ αὐτοῦ ἀδιάλειπτος τῆς Ἐκκλησίας εὐχὴ.

Τὸ παιδομάζωμα.

Ἐν τῇ κατ' αὐτὰς συνελθούσῃ ἐν Παρισίοις συνελεύσει τοῦ ΟΗΕ ἀνεκινήθη καὶ πάλιν μετὰ μείζονος ἀληθῶς ζωηρότητος τὸ πολυθρόλον ζήτημα τῆς ὑπὸ τῶν κομμουνιστῶν βίαιας ἀρπαγῆς τῶν μυριάδων ἀηλίκων ἑλληνοπαίδων, ἠκούσθησαν δ' ἐν αὐτῇ ἐντονώταται καὶ λίαν συγκινητικαὶ διαμαρτυρίαι κατὰ τῶν μέχρι τοῦδε κατακρατούντων αὐτὰ δορυφόρων τῆς Μόσχας ἐπὶ διαστοροφῇ τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἐθνικῆς αὐτῶν συνειδήσεως. Δὲν γνωρίζομεν ὁποῖον θὰ ἐπέλθῃ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς κατὰ τῶν ἀπαισίων ἐγκληματιῶν παγκοσμίου κατακραυγῆς, ἂν καὶ πολλοὶ προβλέπων τούτο καὶ πάλιν ἀρηγικόν, ὁπότε θὰ ἐπεβάλλετο ὁ ἀπὸ τοῦ παγκοσμίου βήματος ἐπίσημος σιγματισμὸς καὶ ὁμόφωνος ἀποσκυβαλισμὸς τῶν κατὰ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως οὕτω κακοεργούντων ἀρπάγων ἀπὸ τῆς οἰκουμενικῆς ἀνθρωπίνης κοινωρίας.

Ζωηρὰ συνηγορία.

Οἱ «Ἐκκλησιαστικοὶ Καιροὶ» τοῦ Λονδίνου, γράφοντες ἐκ τῆς ἀφορμῆς ταύτης περὶ τοῦ παιδομαζώματος, ἐξανίστανται κατὰ πάσης ἐνδεχομένης παραθεωρήσεως τοῦ ζητήματος ὑπὸ τῶν «μεγάλων τεσσάρων

της Αύσεως» και, μερικώτερον, υπό της αγγλικής κυβερνήσεως. Τὸ ζήτημα τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων εἶναι, κατ' αὐτούς, ζήτημα ἀρχῆς. «Οὐδεμία δημοκρατικὴ ἰδεολογία - λέγουν - δύναται νὰ ἀνεχθῇ τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ τὴν ἀπαγωγὴν παιδιῶν ἀπὸ τὴν πατρίδα των. Οὐδεμία κυβερνήσις, ἀναγνωρίζουσα τὰ δικαιώματα τῆς οἰκογενείας, δύναται νὰ εὐνοήσῃ τὴν διὰ τῆς ἀρπαγῆς τῶν παιδιῶν ἐπιφερομένην διάρρηξιν τῶν οἰκογενειακῶν δεσμῶν. Οὐδεὶς χριστιανὸς δύναται νὰ θεωρήσῃ τὸ πρᾶγμα ἀσήμαντον, ἐφ' ὅσον μάλιστα οἱ ἀκούσιοι οὗτοι ἐξόριστοι ὑποβάλλονται εἰς συστηματικὴν μαρξιστικὴν διαστροφὴν, διδασκόμενοι νὰ λησμονήσουν τὸν δρθόδοξον χριστιανισμόν των καὶ νὰ ἐνοστερισθοῦν μίαν ὑλιστικὴν περὶ τῆς ζωῆς ἀντίληψιν. Ἡ Μεγάλη Βρετανία ἀξιοῖ ὅτι εἶνε χριστιανικὴ χώρα, τὸ δὲ σύνταγμα τῆς βασιζέται ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῶν δικαιωμάτων τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος. Ὅθεν δύναται νὰ ἀναμείνῃ ὅπως τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν τῆς ὑποστηρίξῃ τὴν ἑλληνικὴν ἀξίωσιν...».

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

Ἡ Ἱερά Σύνοδος ἀπεφάσισε τὴν ἐπὶ ἓν εἰσέτι ἐξάμηνον παράτασιν τῆς παρὰ τῇ Ἀποστολικῇ Διακονίᾳ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὑπηρεσίας ὡς Γενικοῦ αὐτῆς Διευθυντοῦ τοῦ Καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Βασιλείου Μ. Βέλλα, ἐκφράσασα τὰ πρὸς αὐτὸν συγχαρητήρια καὶ τὰς εὐχαριστίας τῆς Ἐκκλησίας διὰ τὴν μέχρι τοῦδε ἐπιανετὴν καὶ ἀοκνον ἀπὸ τῆς θέσεως ταύτης δρᾶσιν του.

— Ἐν συνεδρίᾳ τῆς 10ης μεσοῦντος μηνὸς ἀπεφασίσθη ὅπως ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν Συνοδικῶν Συνέδρων Σεβ. Μητροπολιτῶν Φθιώτιδος κ. Ἀμβροσίου, Αἰτωλοακαρνανίας κ. Ἱεροθέου καὶ Σισανίου καὶ Σιατιστῆς κ. Ἰακώβου ἐπισκεφθῇ τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ἐσωτερικῶν ἵνα ἐπιδώσῃ αὐτῷ ἔγγραφον σχετικὸν πρὸς τοὺς ψευδεπισκόπους τῶν καλουμένων «παλαιοημερολογιτῶν» καὶ παρακαλέσῃ αὐτὸν διὰ τὰ περαιτέρω.

— Ἐπίσης ἡ Ἱ. Σύνοδος συνεζήτησε καὶ αὔθις τὸ ζήτημα τῆς κατά τῆς ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας ἀπειλούμενης μονοουχί δημεύσεως, μελετήσασα τοῦτο ἀπὸ πάσης πλευρᾶς.

— Ἡ Ἱερά Σύνοδος ἐν τῇ αὐτῇ συνεδρίᾳ διέκοψε, κατὰ τὸ ἔθος, τὰς ἐργασίας αὐτῆς διὰ τὰς ἐορτάς τῶν Χριστουγέννων.

Ἀποστολικὴ Διακονία.— Ὑπὸ τῆς Ἱ. Συνόδου ἀπελύθη ἡ ὑπ' ἀριθ. 1 Ἐγκύκλιος πρὸς τοὺς Σεβ. Ἱεράρχας τῆς Ἐπικρατείας ἀγγέλουσα τὴν προσεχῆ ἐκδοσιν τοῦ οἰκογενειακοῦ περιοδικοῦ «Τὸ Χαρούμενο Σπίτι» καὶ συνιστῶσα τὴν παρ' αὐτῶν ἐνίσχυκαὶ διάδοσιν αὐτοῦ.

Τὸ Κεντρικὸν Συμβούλιον ἐν τῇ συνεδρίᾳ αὐτοῦ τῆς 21ης Νοεμβρίου ἐ. ἔ. ἀπεφάσισε τὴν ἐπὶ μίαν τριετίαν παράτασιν τῆς ὑπηρεσίας τοῦ Πανοσ. Ἀρχιμ. Ἀμβροσίου Τσατσάνη, ὡς βοηθοῦ Ἱεροκήρυκος Φθιώτιδος, καὶ τοῦ κ. Γεωργίου Σωτηρίου, ὡς βοηθοῦ Ἱεροκήρυκος Μυτιλήνης, ἐνέκρινε δὲ τοὺς διορισμοὺς ὡς βοηθῶν Ἱεροκλήρυκων τῶν κ. κ. Ἰωάννου Μποχαγιάννη διὰ τὴν Μητρόπολιν Φθιώτιδος καὶ Δημητρίου Νικολοπούλου διὰ τὴν Μητρόπολιν Ναυακτίας καὶ Εὐρυτανίας, τοῦ Αἰδ. Κωνστ. Παπαϊωάννου ὡς Κατηχητοῦ τῆς Μητροπόλεως Θήρας καὶ τοῦ Πανοσ. Ἀρχιμ. Μακαρίου Σιγάλα ὡς Ἐξομολογητοῦ παρὰ τῇ αὐτῇ Ἱερᾷ Μητροπόλει. Ὡσαύτως ἐνέκρινε τὴν μετᾶθεσιν τῶν παρὰ

τῇ Ἱ. Μητροπόλει Ἱερισσοῦ, Ἀγίου Ὁρους καὶ Ἀρδαμερίου ὑπηρετούντων βοηθῶν Ἱεροκλήρυκων Ἱερολογ. Διακόνων Παύλου Γιαννακοπούλου καὶ Δημητρίου Ρήγα εἰς τὴν Ἱ. Μητρόπολιν Ἐδέσσης καὶ Πέλλης.

Ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν ἀπεστάλη διὰ τοῦ καθηγητοῦ κ. Ἀμίλκα Σ. Ἀλιβιζάτου ποσὸν τριῶν χιλιάδων δολλαρίων ὑπὲρ τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ κτιρίου τῆς «Σχολῆς Διακονιστῶν».

Ὁ Ὑπουργὸς Θρησκευμάτων καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας κ. Μιχαήλ, μετὰ τὴν τελετὴν τῶν ἐγκαινίων τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, περιελθὼν τὰ διαμερίσματα τοῦ Θεολογικοῦ Οἰκοτροφείου ἐδήλωσεν, ὅτι τὸ ἴδρυμα τοῦτο ἀποτελεῖ δείγμα τοῦ πολιτισμοῦ τῆς χώρας.

Τῇ 30ῇ παρελθόντος μηνὸς συνελθόντες, κατὰ πρόκλησιν τοῦ Γεν. Διευθυντοῦ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, ἐκπρόσωποι τοῦ Ὑπουργείου Κ. Προνοίας καὶ τῶν ἀσχολουμένων εἰς τὴν ὀργάνωσιν Παιδικῶν Κατασκηνώσεων ἰδρυμάτων καὶ σωματείων, ἀνεκοίνωσαν τὰ πορίσματα τῆς μέχρι τοῦδε κекητημένης ὑφ' ἐκάστου πείρας ἰδίᾳ ὡς πρὸς τὴν ἐιδικὴν ἐκπαίδευσιν τῶν στελεχῶν, προκειμένου νὰ μελετηθῇ ἡ ὑπὸ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ὀργάνωσις θερινῶν Κατασκηνώσεων χάριν τῶν κατ' ἐνορίαν Κατηχητικῶν Σχολείων.

Ὁ ἐκ τῶν Διευθυντῶν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας Ἀρχιμ. Βαρνάβας Τζωρτζάτος ἐπισκέφθη κατ' αὐτὰς τινὰς τῶν Ἱ. Μητροπόλεων Β. Ἑλλάδος, γενόμενος μετ' ἀγάπης δεκτὸς ὑπὸ τῶν κατὰ τόπους Σεβ. Μητροπολιτῶν. Οὕτω τῇ 24ῃ λήξαντος μηνὸς μετέβη εἰς Θεσσαλονικίαν, ἔνθα συνειργάσθη μετὰ τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου ἐπὶ ζητημάτων ἀφορώντων εἰς τὸ αὐτόθι Παράρτημα τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας. Τὴν Κυριακὴν ἐλειτούργησεν ἐν τῷ Ἱ. Ναῷ Ἀγίου Μηνᾶ καὶ ἐκήρυξε τὸν θεῖον λόγον, ἔσχε δὲ τὴν εὐκαιρίαν, προσκληθεὶς, νὰ παραστῇ εἰς συγκέντρωσιν τῶν μελῶν τῆς θρησκευτικῆς Ἀδελφότητος «Ἀπολύτρωσις» ἐν τῇ αἰθούσῃ αὐτῆς, νὰ ὀμιλήσῃ καταλλήλως καὶ νὰ παρακαθήσῃ εἰς τὴν κοινὴν τράπεζαν τῶν τροφίμων τοῦ Φοιτητικοῦ Οἰκοτροφείου τῆς Ἀδελφότητος ταύτης, μετ' ὧν καὶ συνεζήτησεν ἐπὶ ἰδιαιτέρως διαφερόντων αὐτοῦς θεμάτων. Ἐκ Θεσσαλονικῆς μετέβη εἰς Σέρρας πρὸς πληρεστέραν ἐνημέρωσιν ἐπὶ τῆς προτάσεως τοῦ ἐν Σέρραις θρησκευτικοῦ Συλλόγου «Ἀναγέννησις» πρὸς ὑπαγωγὴν τούτου ὑπὸ τὴν Ἀποστολικὴν Διακονίαν, ἐκεῖθεν δὲ μετέβη εἰς Ἀρναίαν, ἔνθα καὶ συνεσκέφθη μετὰ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἱερισσοῦ, Ἀγίου Ὁρους καὶ Ἀρδαμερίου ἐπὶ ζητημάτων ἐχόντων σχέσηιν πρὸς τὸ αὐτόθι τοπικὸν Παράρτημα. Ἐπέστρεψεν εἰς Ἀθήνας τὴν 30ῆν ἰδίῳ μηνός.

Τὴν 4ην μεσοῦντος μηνὸς ἐπανηγύρισε τὸ παρὰ τὸ Δαφνὶ Ἱερόν Προσκύνημα τῆς Ἀγίας Βαρβάρας, τοῦ Ἀντιπροέδρου τῆς Ἱ. Συνόδου Σεβ. Μητροπολίτου Φθιώτιδος κ. Ἀμβροσίου χοροστατήσαντος μὲν τῇ παραμονῇ τῆς ἐορτῆς ἐν τῷ Μεγάλῳ Ἑσπερινῷ, τελέσαντος δὲ τὴν θεῖαν μυσταγωγίαν καὶ κηρύξαντος κατ' αὐτὴν τὸν θεῖον λόγον τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἐορτῆς. Εἰς ἑκατοντάδας χιλιάδων ἀνήλθον οἱ εὐσεβεῖς προσκυνηταί, οἵτινες συνέρρευσαν εἰς τὴν πανηγυριν ταύτην, παντοιοτρόπως ἐκδηλοῦντες τὴν εὐλάβειαν αὐτῶν. Χάριν τῶν ἀναμενόντων εἰς τὸν περίβολον τοῦ Ἱ. Προσκυνηματος ἐγένοντο ἀπὸ μικροφώνων δέκα κηρύγματα ὑπὸ μετεκπαιδευομένων ἐν τῇ Σχολῇ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας κληρικῶν καὶ λαϊκῶν θεολόγων κ.ἄ.

Ἐπίσης ἐπανηγύρισε τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ καὶ ὁ ἱ. ναὸς τῆς Ἀγ. Βαρβάρας τοῦ ὁμωνύμου ἐν Πατησίοις Ἱδρύματος τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, ἱερουργήσαντος καὶ κηρύξαντος τὸν θεῖον λόγον τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κορυτσᾶς κ. Εὐλογίου.

Τῇ 10ῇ ἱσταμένου μηνὸς ἐπισκεφθεὶς τὴν Νυκτερινὴν Βιοτεχνικὴν Σχολὴν «Ἡ Ἐργάνη Ἀθηνᾶ» τοῦ

αὐτοῦ ἰδρύματος ὁ ἐνταῦθα παρεπιδημῶν σύμβουλος τοῦ Ὑπουργείου Ἐργασίας τῆς πολιτείας Quebec τοῦ Καναδά καὶ Γεν. Διευθυντῆς τῆς Σχολῆς Ars et Matiers κ. Gabriel Rousseau καὶ μετ' ἐνδιαφέροντος ἐνημερωθεὶς περὶ τῆς ἐν τῷ Ἰδρύματι συντελουμένης ἐργασίας, ἀπεκόμισεν ἀρίστας ἐντυπώσεις, ἐκφρασθεὶς ἐνθουσιωδῶς περὶ αὐτῶν.

Τὴν 7ην, 8ην καὶ 10ην μεσοῦντος μηνός, τῆ προσκλήσει τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς, συνῆλθον ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας κατὰ τμήματα οἱ Ἐφημέριοι τῶν ἱ. ναῶν Ἀθηνῶν, Πειραιῶς κ.λ.π. καὶ ἤκουσαν ἀνακοινώσεις περὶ τοῦ ἔργου αὐτῆς καὶ περὶ τῆς ἐν αὐτῷ θέσεως τοῦ Ἐφημεριακοῦ Κλήρου.

Ὁ ἐκ τῶν ἐν τῇ Σχολῇ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας μετεκπαιδευόμενος θεολόγος καθηγητῆς κ. Ἡλίας Λιώκης προσέφερε δρχ. 225.000 ὑπὲρ τοῦ ἀνεγειρομένου «Ὁίκου Φοιτητρίας» καὶ ἐδώρησεν εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας διάφορα δευτέρητα βιβλία.

Τῆ 14ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνός ἐπὶ τῇ 50ῇ ἐπετείῳ τῶν γενεθλίων τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως Παύλου Α' τὴν ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῶ ἁπολογίαν ἐτέλεσεν ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος μετὰ τῶν Σεβ. Συνοδικῶν Συνέδρων, ἀκολούθως δὲ μεταβάντες εἰς τὰ Ἀνάκτορα συνεχάρησαν τὴν Α. Μ.

Ι. ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΑΘΗΝΩΝ

Τῆ 1ῃ μεσοῦντος μηνός ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος ἐτέλεσεν ἐν τῷ Ἰδρύματι τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τὸν ἐπὶ τοῖς ἐγκαίνιοις τοῦ πρώτου Ἐκκλησιαστικοῦ Τυπογραφείου Ἀγιασμόν, παρόντων τῶν Σεβ. Συνοδικῶν Συνέδρων, τῶν ἐν Ἀθήναις παρεπιδημούντων Σεβ. Ἱεραρχῶν, τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας κ. Μιχαήλ κ. ἄ., ὡς λεπτομερῶς ἀναγράφεται ἐν ἀρχῇ τοῦ παρόντος φύλλου.

— Τῆ 3ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνός ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος προῆδρευσε τῆς πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ Ταμεῖου τῆς Ἐθν. Γενικῆς Συνομοσπονδίας Ἀναπήρων καὶ Θυμῶν πολέμου συσταθείσης Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς Πανελληνίου ἔρανου.

— Τῆ ἑσπέρα τῆς 5ης μεσοῦντος μηνός ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος παρηκολούθησε τὴν ἐν τῷ «Παρασῶ» διάλεξιν τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ Ἀκαδημαϊκοῦ κ. Νικ. Ἐξαρχοπούλου.

— Τῆ 10ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνός ἡ Α. Μακ. συνειργάσθη μετὰ τοῦ ἐπισκεφθέντος αὐτὸν ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν κ. Χρ. Εὐελπίδου.

— Τῆ 11ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνός ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος προέστη ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῶ τῆς ἐπὶ τῇ κηδεῖᾳ τοῦ Δημάρχου Ἀθηναίων ἀειμνήστου Κώστα Κοτζίᾳ Νεκρωσίου Ἀκολουθίας.

— Τῆ 12ῃ τοῦ ἰδίου μηνός ἐπὶ τῇ μνήμῃ τοῦ ἁγίου Σπυριδῶνος, ἀγομένων τῶν ὀνομαστηρίων τῆς Α. Μακ. τοῦ Ἀρχιεπισκόπου, τὴν θ. λειτουργίαν ἐτέλεσεν ἐν τῷ Καθεδρικῷ Ναῶ τῶν Ἀθηνῶν ὁ Θεοφίλ. Βοηθός Ἐπίσκοπος Ἐυρίπου κ. Ἀλέξιος συμπαραστατούμενος ὑπὸ τοῦ Πρωτοσυγκέλλου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Πανοσ. Ἀρχιμανδρίτου κ. Διονυσίου Ψαρρανοῦ, τοῦ Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἱ. Συνόδου Πανοσ. Ἀρχιμ. κ. Δαμασκηνοῦ Κοτζίᾳ καὶ ὑπὸ πολυμελοῦς ἄλλου Ἱερατεοῦ.

Μετὰ τὴν θ. λειτουργίαν καὶ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας τὸ Ἀρχιεπισκοπικὸν μέγαρον κατεκλύσθη ὑπὸ πολυαριθμῶν πάσης τάξεως ἐπισκεπτῶν, οἵτινες ἔσπευδον νὰ ὑποβάλωσι τὰ πρὸς τὸν ἐορτάζοντα Μακαριότατον εὐλάβη τῶν συχαρητήρια.

— Κατὰ τὸ διαρρεῦσαν δεκαπενθήμερον προσῆλθον εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου οἱ Σεβ. Μητροπολίται Λαρίσης κ. Δωρόθεος, Παραμοῦθας κ. Δωρόθεος, Σπάρτης κ. Διονύσιος, Νευροκοπίου κ. Ἀγαθάγγελος, Κορινθίας κ. Προκόπιος, Ὑδρας-Σπετσῶν κ. Προκόπιος, Φθιώτιδος κ. Ἀμβρόσιος, Σιανίου-Σιατίστης κ. Ἰάκωβος, Ἡλιουπόλεως κ. Γεν-

νάδιος καὶ ὁ Παναγ. Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμων.

— Ἐπίσης, κατὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα, ἡ Α. Μακ. ἐδέχθη τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Μεγ. Αὐλάρχου κ. Δ. Λεβίδου, τοῦ ἀπεσταλμένου τῆς Γερμανικῆς Κυβερνήσεως καθηγητοῦ Δρος Romain, τοῦ Ὑποδιοικητοῦ τῆς Ἐθν. Τραπέζης κ. Π. Γουναράκη, τοῦ στρατηγοῦ Κατσιμήτρου, τοῦ Δ/τοῦ τῆς Ἀστυνομίας κ. Βρανοπούλου, τοῦ Προέδρου καὶ τοῦ Ἀντιπροέδρου τῆς ἐν Ἀθήναις Ἰσραηλιτικῆς Κοινότητος, ἐκπροσώπων τῆς «Ὁρθοδόξου Χριστιανικῆς Ἐταιρείας», τοῦ Γεν. Δ/τοῦ Οἰκισμοῦ τοῦ Ὑπουργείου Κ. Προνόιας κ. Καλλέργη καὶ πλείστων ἄλλων, βουλευτῶν, καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου, ἀξιωματικῶν κ.λ.π.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΩΝΙΝΠΟΛΕΩΣ

Ἄγιον Ὅρος. Καθ' ἃ ἀναγράφει ὁ «Ἅγιος Παῦλος» τῆς μονῆς Ξηροποτάμου, ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐνεκρίθη παράκλησις τῶν ἐν Ἀγίῳ Ὅρει ἱερῶν μονῶν διὰ τὴν ἐκ μέρους τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ἐνέργειαν παρὰ τῇ Κυβερνήσει πρὸς ἀποστολὴν εἰς τὸ Ἅγ. Ὅρος εἰδικῶν ἐπιστημόνων διὰ τὴν ὀλοκλήρωσιν τοῦ ἔργου τῆς ταξινομήσεως καὶ ἐξασφαλίσεως τοῦ πολυτίμου θασαυροῦ τῶν ἱ. μονῶν ἐκ κειμηλίων, βιβλίων καὶ διαφόρων παλαιῶν χειρογράφων κ.λ.π., συνιστᾶ δὲ τὸ Πατριαρχεῖον ὅπως παρασχεθῶσιν εἰς τοὺς ἀποσταλησομένους εἰδικούς ἢ προσήκουσα συναντίληψις καὶ συνεργασία. Ἐπίσης τὸ Πατριαρχεῖον ζητεῖ παρὰ τοῦ Ἅγ. Ὁρους ὀνομαστικῶς καταλόγους καὶ τὰς διευθύνσεις τῶν ἐκτὸς τοῦ Ἅγ. Ὁρους διαμενόντων ἀγελορητῶν διὰ τὴν λήψιν ἀποφάσεων πρὸς ἐπαναφορὰν αὐτῶν εἰς τὰς μετανοίας τῶν.

— Κατ' εἰδήσεις ἐκ Κωνιπόλεως ἡ ἁγία καὶ ἱερὰ Σύνοδος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐξέλεξε Μητροπολίτην Ἀμασειᾶς τὸν πρῶν Μητροπολίτην Ρόδου Σεβ. κ. Ἀπόστολον.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

Ἀναγινώσκωμεν ἐν τῇ «Νέα Σιών» Ἱεροσολύμων ὅτι τὸ μὲν ἔνεκα τῶν συνεχιζομένων χαλεπῶν ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γῆ περιστάσεων, τὸ δὲ ὡς ἐκ τῆς παρατεινομένης ἀσθενείας τῆς Α.Θ.Μ. τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων κ. Τιμοθέου, ὁ προαγγελθεὶς εὐρυτάτου χαρακτῆρος ἑορτασμός τῆς χιλιοστῆς πεντακοσιοστῆς ἐπετηρίδος τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων ἀπεφασίσθη νὰ περιορισθῇ εἰς ἑορτασμόν στενοῦ ἁγιοταφικοῦ κύκλου.

Ἡ ἑναρξίς τῶν ἐορτῶν ἤδη ἐγένετο τῇ προπαραελθούσῃ Κυριακῇ 11 παρελθ. μηνός, κατὰ δὲ τὰς ἀκολουθοῦσας τρεῖς Κυριακὰς θὰ ἐτελῶντο πανηγυρικαὶ λειτουργίαι ἐν τοῖς ναοῖς τῆς Ἀναστάσεως Ἱεροσολύμων, τῆς Γεννήσεως Βηθλεὲμ καὶ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου Γεθσημανῆς. «Ταῦτα φέροντες εἰς γῶσιν —ἐπάγεται ἡ «Νέα Σιών»— αἰτούμεθα τὰς εὐχὰς τῶν Προέδρων τῶν αὐτοκεφάλων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἰς σκέπην καὶ ἐνίσχυσιν τῆς Ἀγιοπάτης ἐν Σιών Μητρὸς τῶν Ἐκκλησιῶν».

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΣΕΡΒΙΑΣ

Εἰδήσεις ἐκ Βελιγραδίου φέρουσι τὸν Μακαρ. Πατριάρχην Σερβίας θεωροῦντα ὡς κανονικῶς λελυμένον τὸ ἡμερολογιακὸν ζήτημα. Καίτοι ἡ Α.Μ. ἀκολουθεῖ τὸ παλαιὸν ἡμερολόγιον, θεωρεῖ οὐχ ἦττον τὸ ἡμερολογιακὸν θέμα ὡς κατ' ἀρχὴν οὐχὶ θρησκευτικόν, ἀλλὰ πολιτικόν, διότι, κατ' αὐτὸν καὶ ὁ πατὴρ τοῦ Ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου Καίσαρ πολιτικὸς ἠπῆρξεν ἀνήρ, καὶ τὸν πατέρα δὲ τοῦ Γρηγοριανοῦ πάπαν Γρηγόριον ἐκλαμβάνει ἱστορικῶς ὡς πολιτικὸν πρόσωπον. Ὅθεν λογίζεται ὡς ἀντικανονικὴν τὴν ἀμφισβήτησιν τῆς κανονικότητος τῆς ἐν Ἑλλάδι ἐπελθούσης λύσεως τοῦ ζητήματος, κατὰ λογικὴν δ' ἀκολουθίαν τοῦτο δὲν δύναται ν' ἀποτελέσῃ στοιχεῖον εὐρυτέρας διχογνωμίας μεταξύ τῶν ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΤΟΜΟΥ ΚΗ' (1951) ΤΗΣ "ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ,"

Ἐπίσημα: Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Σπυριδωνος, Γράμματα: Ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν Χριστουγέννων 3. Περὶ τοῦ Κυπριακοῦ (τῇ Διαδόχῳ τῆς Ἀγγλίας) 8. Ἀπάντησις εἰς τὴν εἰρηνικὴν τοῦ Ἀρχιεπ. Κύπρου Μακαρίου 33. Ἑλληνοαιθιοπικά (ἐπίδοσις ἐγκολπίων Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν πρὸς τοὺς ἱεράρχας Αἰθιοπίας) 34. Ὑπὲρ ἀνοικοδομήσεως τῶν κατεστραμμένων ναῶν 98.— Ἀρχιεπισκόπου Κύπρου Μακαρίου, Εἰρηγικὸν Γράμμα 5. Ἀποστολ. Διακονίας, Ἐκθεσις ἀπολογισμοῦ 40. Ἐκθεσις ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ 57. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Σπυριδωνος, Ἐκκλησις ἀπὸ ραδιοφώνου ὑπὲρ ἀνοικοδομήσεως τῶν ναῶν 113. Ἐπιστολὴ τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως περὶ τῆς ἐκκλησ. περιουσίας 145. Ἡ εἰς τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπον ἀπονομὴ τοῦ μεγίστου αἰθιοπικοῦ παρασήμου 187. Ἡ ἔναρξις τῶν ἐργασιῶν τῆς 97ης Συνδικτικῆς Περιόδου 233.

Νόμοι: 1806, περὶ ἀνοικοδομήσεως κ. λ. π. ἱερῶν ναῶν 151, 1882, περὶ ρυθμίσεως ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων 227.

Συνοδικαὶ Ἐγκύκλιοι: Περὶ τοῦ Πνευματισμοῦ (ἀνακοίνωσις) 6. Ἐπὶ τοῦ Παλαιοημερολογητικοῦ 84.

Ἀρχιεπισκοπικαὶ Ἐγκύκλιοι: Ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τοῦ Χριστοῦ Γεννήσεως 4. Περὶ ἀνοικοδομήσεως τῶν ἱ. ναῶν πρὸς τοὺς Σεβ. ἱεράρχας 39.— Ὑπὲρ ἀνοικοδομήσεως τῶν κατεστραμμένων ναῶν 98. Ἐπὶ τῷ Ἁγίῳ Πάσχα 122.

Ἐπιτροπικὰ ἔγγραφα: Ἐπιτροπ. Ἐγκύκλιος περὶ τοῦ Παλαιοημερολογητισμοῦ 66. Ἐγκύκλιος Ἐπιτροπ. Παιδείας περὶ συμμετοχῆς τῶν σχολείων εἰς τὸν ὑπὲρ τῶν ναῶν πανελληνιον ἐξόρμησιν 102.— Πράξεις Ἐπιτροπ. Συμβουλίου (προσόντα ὑποψηφίων ἐφημεριῶν Β. Ἑλλάδος— συμπλήρωσις ἱερᾶς Συνόδου) 242.

Γνωμοδοτήσεις: Γ. Ράμμον— Χρ. Σγουρίτσα— Κ. Τσάτσου, Ἐπὶ τοῦ Παλαιοημερολογητικοῦ 9. Λαρίσης Λαροθέου, Ὑπόμνημα πρὸς τὴν Ἱ. Σύνοδον περὶ τῆς ἐκκλησ. περιουσίας 140.

Ἐπίκαιρα: Ἐλαίας Ἀθηναγόρα, Ἡ προσδοκία τοῦ πολιτισμοῦ μας 19. Γρηγ. Παπαμιχαήλ, Ἡ τραγωδία τῆς ἐποχῆς 65. Ε. Ἡ παιδικὴ συμβολὴ (εἰς τὴν ἀνοικοδομήσιν τῶν ναῶν) 102. Τὸ ἐν Παλέρμῳ διεθνὲς Βυζαντινὸν Συνέδριον 125. Ἐπὶ μιᾶς δωρεᾶς 152. Τὸ Β' Πανελληνιον Θεολογ. Συνέδριον 153. Ἡ ἡμέρα τοῦ ΟΗΕ ἐν Ἀθήναις 240. Ἀξιώμης Νικολάου, Αὐτοκρατορικὸν δῶρον πρὸς τὸ Ἅγιον Ὅρος 273.

Ἐόρτια: Σάμου Εἰρηναίου, Ἐπὶ τῇ ἀνατολῇ τοῦ νέου ἑνιαυτοῦ 15. Ε.Γ.Μ. Τὸ μέγα γεγονός (τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Ἀπ. Παύλου) 139. Τοῦ αὐτοῦ, Ὁ λόγος τοῦ Σταυροῦ 203. Τοῦ αὐτοῦ, Κήρυγμα ἀληθοῦς ἀνθρωπισμοῦ 218. Λαρίσης Λαροθέου, Τὰ Χριστούγεννα ἢ γενέθλιος ἡμέρα τῆς ἀληθείας 282.

Ἐκκλησιαστικά: Ἀρχιμ. Χρυσοστόμου Θέμελη, Τὸ Οἰκοτροφεῖον τῆς Ἀποστολ. Διακονίας 56. Ἐξόρμησις τῆς πανελληνίου εὐσεβείας ὑπὲρ ἀνοικοδομήσεως τῶν ἱ. ναῶν 81. Σ.Δ.Α. Δύνανται αἱ γυναῖκες νὰ χειροτονοῦνται ἱερεῖς; 91. Ἐπιτροπὴ σχέσεων καὶ βοηθείας 117. Πνευματικὴ ἐκστρατεία τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν Βόρειον Ἑλλάδα 201. Ἰω. Ν. Καρμίρη, Ἡ Πανορθόδοξος Προσύνδοδος καὶ τὰ θέματα αὐτῆς 205. Βασ. Μ. Βέλλα, Τὸ Ἐκκλῆσ. Τυπογραφεῖον 250. Πρωτ. Ε.Γ. Μντιληναίου, Ἡ Ἐκκλησία μας διὰ τοῦ ἐντύπου 265. Βασιλείου Μ. Βέλλα, Ἡ θέσις τῶν ἑλλήνων θεολόγων ἐν τῇ Ἀποστολικῇ Διακονίᾳ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος 267. Τὰ ἐγκαινία τοῦ Ἐκκλῆσ. Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολ. Διακονίας 281.

Ἠθικοθρησκευτικά: Λαρίσης Λαροθέου, Νὰ συγχωρῆς 49. Τοῦ αὐτοῦ, Πίστις 86. Τοῦ αὐτοῦ,

Ἐλπίς 129. Τοῦ αὐτοῦ, Ἀγάπη 234. Νύσσης Γερμανοῦ, Τί νὰ διδάξωμεν εἰς τὰ παιδιά μας 87. Τοῦ αὐτοῦ, Ἦσυχίαν καὶ ἀναπαύσεις ἢ ἐργασίαν καὶ περιπετείας; 250.

Δογματικά: Ἰω. Ν. Καρμίρη, Τὸ νέον δόγμα τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας 21. Π. Ι. Μπραταϊώτου, Ἀδ. χάραν καὶ Ὁρθοδοξία 289.

Ἱστορικά: Πρώην Λήμνον Βασιλείου, Ὁ Βρεσθῆνης Θεοδώρητος ἦτο ἐφειλέτης τοῦ Δημοσίου; 50. Τοῦ αὐτοῦ, Ἀνέκδοτα ἔγγραφα τῆς Μητροπόλεως Λήμνου 130, 222. Ἀξιώμης Νικολάου, Αἰθιοπικά 51. Ἀρχιμ. Χρυσοστόμου Θέμελη, Ὁ Μητροπολίτης Εὐρίπου Παῖσιος 53, 67. Ἀρχιμ. Μελετίου Γαλανοπούλου, Μακάριος Καλογεράς 69. Γεωργ. Σωτηρίου, Ἡ Ἐκκλησία εἰς τοὺς ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνας καὶ ἡ ἰδέα τοῦ Γένους 104, 114, 132. Ἰω. Ν. Καρμίρη, Ἡ Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος 218, 237, 260, 271, 291.

Λειτουργικά: Ε.Γ.Μ. Τὸ κατανυκτικὸν Τριῶδιον 88. Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ ἐν τῷ Τριῳδίῳ χριστιανικὴ χαρὰ 116, 123.

Κανονολογικά: Ἀμίλλα Σ. Ἀλιβιζάτου, Κανονικὸν σημεῖωμα περὶ τῆς Δ' ἐν Χαλκηδόνι Οἴκου. Συνόδου 251.

Ἀγιολογικά: Πρεσβυτ. Ἰωάννου Ράμφου, Ὁ ἅγιος Μόδεστος Ἱεροσολύμων 25. Τοῦ αὐτοῦ, Ὁ ἅγιος Χαράλαμπος 54.

Παύλεια: Ἐπιτροπὴ ἑορτασμοῦ Ἀπ. Παύλου 117. Τὸ πρόγραμμα ἑορτασμοῦ τῆς ἐπετείου ἀφίξεως τοῦ Ἀπ. Παύλου εἰς Ἑλλάδα 132. Ἡ ἔναρξις τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου 138. Ὁ Ποντιφικὸς Ρώμης καὶ ὁ ἑορτασμός τοῦ Ἀπ. Παύλου 148. Παν. Ν. Τρεμπέλα, Ἡ μεγάλη κορδιά 149. Ἀπάντησις Ἐθν. Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν τοῦ Χριστοῦ (Ἀμερικῆς) περὶ τοῦ ἑορτασμοῦ Ἀπ. Παύλου 153. Σακελ. Θεοδώρου Ε. Παπαθεοδώρου, Ὁ ἐν Ἀθήναις ἱερός ναὸς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου 154. Ἀρχιεπισκ. Ἀθηνῶν Σπυριδωνος, Ὁμιλία ἐπὶ τῇ 1900ῇ ἐπετείῳ τῆς εἰς Ἑλλάδα ἀφίξεως τοῦ Ἀπ. Παύλου 162. Ε. Γ. Μ., Μετὰ τὸν ἑορτασμόν 163. Αἱ ἑορταὶ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἐπὶ τῇ 1900ῇ ἐπετείῳ τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀφίξεως αὐτοῦ 165. Ἡ συμμετοχὴ τῶν ξένων Ἐκκλησιῶν εἰς τὰς ἐν Ἑλλάδι ἑορτάς τοῦ Ἀπ. Παύλου (ἐπίσημα ἔγγραφα) 184. Γερασίμου Ι. Κονιδάρη, Ἡ Χριστιαν. Ἑλλάς καὶ αἱ εὐθύναι τῆς σήμερον 191, 209. Σοφοκλέους Δ. Λάλη, Σαῦλος ὁ ἀποστάτης 193. Κερκύρας καὶ Παξῶν Μεθοδίου, Ἐπὶ τῇ 1900ῇ ἐπετείῳ τῆς ἐλευσεως τοῦ Ἀποστόλου Παύλου εἰς τὴν Ἑλλάδα 204. Σοφ. Χουδαβερόδου, Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος καὶ ὁ τόπος τοῦ βωμοῦ τοῦ Ἀγνώστου Θεοῦ 211, 225, 239. Ἐδέσσης Διονυσίου, Ὁ Ἀπόστ. Παῦλος εὐαγγελιστὴς ἐν τῇ Μητροπόλει Ἱερισσοῦ, Ἀγ. Ὅρους καὶ Ἀρδαμερίου 235. Ἀπηγήσεις τῶν ἑορτῶν τοῦ Ἀπ. Παύλου (ἐπίσημα ἔγγραφα) 228, 293.

Κοινωνιολογικά: Νύσσης Γερμανοῦ, Ἦτο ἡ πρώτη Ἐκκλησία κομμουνιστικὴ; 17. Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ Ἐκκλησία καὶ τὰ ἐνδιαφέροντα ἐν τῇ ζωῇ 266. Ἀρχιμ. Αἰμιλιανοῦ Τιμιάδου, «Ὑπὲρ Πλεόντων» 275.

Παιδανωγικά: Νικ. Ἐξαρχοπούλου, Ἡ διδασκαλία τῶν θρησκευτικῶν καὶ τὸ ἔργον τοῦ θεολόγου καθηγητοῦ 254.

Οἰκουμεν. κίνησις: Τὸ ἐν Bossey Συνέδριον κοινωνιολόγων καὶ θεολόγων 70. Ἡ βοήθεια τῶν ξένων Ἐκκλησιῶν 106. Ἀμίλλα Σ. Ἀλιβιζάτου, Ἐκθεσις τῆς διαχειρίσεως τῆς συνδρομῆς τῶν ξένων Ἐκκλησιῶν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ 1ης Μαΐου 1950 μέχρι 30 Ἀπριλίου 1951, Παράρτημα τοῦ φ. 23 τῆς «Ἐκκλησίας» (σελ. 1—48).

Λόγοι: Θεσσαλονίκης Παντελεήμονος, Ἐνθρονιστήριος 162.

Νεκρολογίαι: Θυατείρων Γερμανός 44. Θεσσαλονίκης Γεννάδιος 108. Νικόλαος Ἀντωνόπουλος

126. Ἀρχιμανδρίτης Κάλλιστος Μηλιαρᾶς 195. Μηθύμνης Διονύσιος 213.

Παρατηρήσεις: Ἐπὶ τῷ νέφῳ ἔτει. Ἡ διδάσκαλος. Ὁ Πανάγιος Τάφος. Μία εικοσιπενταετηρίς. Ἄνευ σχολίων. Ἡ ἑλληνική γλῶσσα 28.— Πανελλήνιος. Αὐθαιρεσία. Ἡ νικῶσα. «Τὸ ἱερατικόν» 43.— Ἡ ἀφετηρία. Τὸ δεύτερον βῆμα 60.— Ἐσχάτη βεβήλωσις. Ἐπεταί συνέχεια 61.— Ἡ βασιλίς. Τὸ κύριον αἷτιον. Ἡ ὀρθὴ θέσις 73. Συγκινητικὴ κίνησις 74.— Ὁ λύτης τοῦ προσβλήματος. Ἡ σημαία τοῦ Πνεύματος. Ὁ Ἰθός καὶ ὁ Κός. Καίριος χαρακτηρισμός 92.— Διὰ τὸ παιδομάζωμα 93.— Ὁ Εὐαγγελισμός. Ἡ φωνὴ τοῦ συναγεροῦ 106.— Ὁ πενόμενος ἑλληνικὸς Κληρικός. Ἐπὶ τῇ Σταυροπροσκυνήσει 107.— Ψυχικὴ ἐνότης. Εἰς Ἱεροσόλυμα. Ἡ «Ἐκκλησία». Ὁ λόγος τοῦ Ἀμβωνος 118.— Ἐπὶ τὰ ἴχνη τοῦ Μεγάλου. Ἡ σημασία τοῦ πνεύματος 133.— Τὸ πρόβλημα τῆς εἰρήνης. Βυζαντινά. Ἦτο ἐπόμενον 134.— Ἡ μεγάλη ἑβδομάς. «Λύτρον λύτης» 125.— Ἀπαράδεκτον. Τὸ προνόμιον τῆς ἀρνήσεως. Ἐξακολουθεῖ ἡ βεβήλωσις 126.— Εἰς τὸ μέγα προσκύνημα. Συνεργάται 155.— Τὸ ἐξαιρετικὸν γεγονός. Τὸ εὐλογημένον ταξιδίον. Πρός τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως. «Χαρά καὶ στέφανος» 194.— Τὸ Πρωθιεραρχικὸν Μήνυμα 212.— Ὅπισθον πρὸς τοὺς Πατέρας 213.— Τὸ ἐκ τοῦ Δόγματος ἡθικὸν χρέος 228.— Τὸ εἶδος καὶ τὸ μέτρον τοῦ χρέους. Μία; Ἡ παιδικὴ ἐγκληματικότητα. Τὰ Κατηχητικά μας Σχολεῖα 229.— Τὰ ἐπίσημα «Κατηχητικά Βοηθήματα» 230.— Ἡ 28ῃ Ὀκτωβρίου 242.— Τὰ «Ἡνωμένα Ἔθνη» 243.— Τὸ Τυπογραφεῖόν μας 262.— Ἡ πηγὴ τῆς δυνάμεως. Ἡθοφθορεία 278.— Ὁ «Οἶκος τῆς φοιτητρίας» 279.— «Κύριε σῶσον τὸν Βασιλέα». Τὸ παιδομάζωμα. Ζωηρὰ συνηγορία 292.

Ἐπιστολαὶ 246.

Βιβλιοκρισία: Πνευματικὴ κίνησις (ὕπὸ ε.) 78, 95. Μητροπολίτου Λαρίσης Δωροθέου, Νομοκανονικαὶ ἔρευναι 246.

Χρονικά: Ἐκκλησία Ἑλλάδος: Ἱερά Σύνοδος 28, 45, 61, 74, 93, 109, 119, 127, 155, 195, 213, 230, 243, 262, 279, 293. Ἀποστολικὴ Διακονία 45, 109, 127, 135, 156, 195, 213, 230, 243, 262, 279, 293. Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν 28, 46, 61, 74, 93, 109, 119, 127, 135, 157, 196, 214, 230, 244, 262, 280, 294. Ἐπαρχία: Αἰτωλοακαρνανίας 280. Ἀττικῆς 75. Γρεβενῶν 46. Ζιχνῶν 197. Ἠλείας 135. Θεσσαλιώτιδος 263. Θεσσαλονίκης 110, 128, 158, 197. Θήρας 47, 75. Καρυστίας 197. Καστορίας 102. Κερκύρας 30, 158. Μεσσηνίας 158. Μυτιλήνης 61. Πατρῶν 30. Σάμου 198. Σιδηροκάστρου 94. Σισανίου 46, 75, 198, 245, 263. Τριφυλίας 245. Φθιώτιδος 198.

Ἄλλαι Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι: ΚΠόλεως 30, 62, 75, 94, 111, 1 35, 245, 263, 294. Ἀλεξανδρείας 47, 214, 231, 245. Ἀντιοχείας 135. Ἱεροσολύμων 120, 214. Κύπρου 47, 94, 111, 120, 294. Ρωσίας 62, 76, 135. Σερβίας 76, 231, 294. Ρουμανίας 76. Βουλγαρίας 111. Σινᾶ 94.

Ἐναὶ Ἐκκλησίαι: Ρωμαϊκὴ 31, 77, 158, 245. Ἀγγλικανικὴ 62, 77, 199. Προτεσταντικαὶ 78, 111. Ἀμερικῆς 135. Αἰθιοπικὴ 94.

Οἰκουμενικὴ κίνησις 31, 77.

Ἐνα Ὀρθοδόξα: Ἰσραὴλ 135.

Διάφορα 120, 158, 199.

Βιβλιογραφία: 31, 63, 79, 96, 111, 136, 159, 199, 231, 247, 296.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Φαίδωνος Κουκουλέ τακτικοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Βυζαντινῶν Βίος καὶ πολιτισμός. Τόμος Δ': ἡ γέννησις, ἡ βάπτισις, ὁ γάμος, ἡ τελετὴ καὶ ἡ ταφή, ἡ οἰκία, αἱ ὁδοὶ καὶ οἱ ἔμβολοι, ἡ κόμμωσις, ἡ ὑπόδησις, τὰ λουτρά. Collection de l' Institut Français d' Athènes. Athènes 1951 (Σελ. 499, μετ' εἰκόνων εἰς 10' πίνακας, καὶ πινάκων λέξεων ἑλληνικῶν καὶ ξένων καὶ κυρίων ὀνομάτων).

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Αἰδ. Ἀ. Ἀνδρομήδαν, Ἱεράκα Χ. Παπαθανασίου, Βλαχομάνδραν, Ναυπάκτον Γ. Κωνσταντόπουλον, Μαυροματίον, Παμίσσον διενθύνσεις σας ἐτακτοποιήθησαν.— Ὁσιολ. Ἱερομόναχον Ἱερόθεον Κατωγᾶν, Ἱερών Μονὴν Παναγρᾶντων, Ἀνδρον' ζητηθὲν φύλλον ἀπεστάλη.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ ΕΚΛΟΓΗΣ

Ἱερά Μητρόπολις Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης

Χηρευούσης τῆς ἐνορίας Χανοπούλου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσι τὴν θεῖν ταύτην ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ σήμερον ὑποβάλωσιν ἡμῖν αἰτήσιν μετὰ τῶν σχετικῶν δικαιολογητικῶν διὰ νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν αὐτῶν ὡς ὑποψηφίων συμφώνως τῷ νόμῳ.

Ἐν Πρεβέζῃ τῇ 27 Νοεμβρίου 1951

† Ὁ Πρεβέζης Ἀνδρ. ε. α.

Ἱερά Μητρόπολις Σισανίου καὶ Σιατίστης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 46, 47 καὶ 48 τοῦ Α. Ν. 2200/1940 «περὶ Ἱερών Ναῶν καὶ Ἐφημερίων» ὡς καὶ τὴν ὑπ' ἀριθ. 1146/16-10-51 Πρᾶξιν τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου δημοσιευθεῖσαν εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμ. 280/19-10-51 Φ.Ε.Κ. καὶ προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν πλήρωσιν τῶν κενῶν Ἐφημεριακῶν θέσεων. 1) Ἀγίου Νικολάου Μεταμορφώσεως, 2) Ἀγίου Νικολάου Πολυλάκκου, 3) Ἀγίου Ἀθανασίου Ἀξιολάστρου—Κλήματος, 4) Ἀγίου Γεωργίου Κοιλαδίου—Ἀχλαδιάς, 5) Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν Κερασῶνος—Σπήλιου, 6) Ἀγίου Νικολάου Λεύκης—Λυκνάδων, 7) Ἀγίου Νικολάου Κάτω Σιατίστης, 8) Ἀγίου Ἀθανασίου Ἀγιάσματος, 9) Ἀγίας Παρασκευῆς Πολυκαστάνου, 10) Εἰσοδίων Θεοτόκου Ἀηλιᾶ, 11) Ἀγίου Γεωργίου Γέρμας, 12) Ἀγίου Νικολάου Μολάσης—Καλονερίου, 13) Ἀγίου Εὐσταθίου Κριμηνίου, 14) Εἰσοδίων Θεοτόκου Βυθοῦ, 15) Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν Πεπονιαῶν—Πυλωρῶν καὶ 16) Ἀγίου Δημητρίου Κορυφῆς τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱεράς Μητροπόλεως, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσι τὰς θέσεις ταύτας καὶ ἔχοντες τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως ὑποβάλωσιν εἰς τὴν Ἱ. Μητρόπολιν ἡμῶν ἅπαντα τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου προβλεπόμενα πιστοποιητικά ἵνα προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν αὐτῶν ὡς ὑποψηφίων.

Ἐν Σιατίστῃ τῇ 1ῃ Νοεμβρίου 1951

Ὁ Μητροπολίτης

† Ὁ Σισανίου καὶ Σιατίστης Ἰάκωβος

Ἱερά Μητρόπολις Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαιακῶν

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὸ ἀρθρον 46 τοῦ Ἀν. Νόμου 2200/40 «Περὶ Ἱερών Ναῶν καὶ ἐφημερίων» προσκαλοῦμεν τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσι τὴν χηρευοῦσαν θεῖν τακτικὸν ἐφημερίον τῆς ἐνορίας Ἀγίου Κωνσταντίνου (Χατζήμπεη) τῆς Ἐπαρχίας Φαρσάλων, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ σήμερον ὑποβάλωσιν εἰς τὰ Γραφεῖα μας τὰ ὑπὸ τοῦ ἀρθρου 48 τοῦ αὐτοῦ Νόμου ὀριζόμενα δικαιολογητικά ἔγγραφα τῶν προσόντων αὐτῶν, προκειμένου ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων διὰ τὴν ἄνω ἐνορίαν.

Ἐν Καρδίτῃ τῇ 5ῃ Δεκεμβρίου 1951

Ὁ Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων Κ Ὑ ρ ι λ λ ο ς

Ἐπεύθυνος Τυπογραφείου: ΤΙΜΟΛΕΩΝ ΡΟΥΤΣΗΣ

Ἐν Ἀθήναις. Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἰασιού 1.